

Opinnäytetyö (AMK)
Sosiaali-alan koulutusohjelma
Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö
2015

Anne Kochanek

MUSIIKKIKASVATUSSUUNNITELMAN LAATIMINEN LASTEN PÄIVÄKOTI SINIKELLOLLE

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaali-alan koulutusohjelma | Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö

2015 | 44 sivua

Ohjaaja: Johanna Gadd

Anne Kochanek

MUSIIKKIKASVATUSSUUNNITELMAN LAATIMINEN LASTEN PÄIVÄKOTI SINIKELLOLLE

Opinnäytetyöni on kehittämishanke. Se oli toimeksianto omalta työpaikaltani lasten päiväkoti Sinikelloilta, joka on musiikkipainotteinen päiväkoti Turun keskustassa. Kehittämisen kohteena oli päiväkodin musiikkikasvatussuunnitelma. Tavoitteenani oli suunnitella ja laatia päiväkodille uusi musiikkikasvatussuunnitelma, jonka avulla kasvattajien musiikkikasvatuksen suunnittelemisen ja toteuttamisen helpottuisivat sekä musiikkikasvatuksen käyttäminen lisääntyisivät sekä monipuolistuisivat päiväkodin arjessa.

Musiikkikasvatussuunnitelma on tehty yhteistyössä päiväkodin henkilökunnan kanssa heidän tarpeidensa ja toiveidensa pohjalta. Päiväkodin johtajan erityisenä toiveena oli myös, että musiikkikasvatussuunnitelmassa huomioitaisiin lapsilähtöisyyden periaate sekä se, että henkilökunta saataisiin sitoutumaan myös suunnitelman käyttämiseen. Näistä toiveista muodostuivat osatavoitteet kehittämishankkeelle.

Aloitin kehittämishankkeen valmistelemisen keväällä 2015 tutustumalla aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen ja aiempiin tutkimuksiin. Työstimme kehittämishanketta päiväkotia Sinikellon henkilökunnan kanssa kevään ja syksyn 2015. Käytin kehittämishankkeen aikana paljon henkilökuntaa ja lapsia osallistavia kehittämismenetelmiä. Lokakuussa 2015 sain kehittämishankkeen tuotoksen, päiväkodin uuden musiikkikasvatussuunnitelman valmiiksi ja annoin sen päiväkodin johtajalle.

Musiikkikasvatussuunnitelmassa on jokaiselle lapsiryhmälle omat osionsa, jotka perustuvat lapsen iän mukana tuomaan musiikilliseen kehitystasoon. Lisäksi musiikkikasvatussuunnitelmassa on jonkin verran yleistä teoretietoa musiikkikasvatukseen sekä lapsen musiikilliseen kehitystasoon liittyen. Musiikkikasvatussuunnitelma on laadittu siten, että sen sisältöalueita on helppo integroida varhaiskasvatuksen sisältöalueisiin ja muuhun toimintaan. Sitä voidaan hyödyntää leikinomaisesti päivittäin toistuvissa arjessa tilanteissa.

ASIASANAT:

varhaiskasvatus, päivähoito, varhaisiän musiikkikasvatus, musiikki,
musiikkikasvatussuunnitelma, musiikki arjessa, varhaiskasvattaja, lapsilähtöisyys,

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme | Specialisation

2015 | 44 pages

Instructor(s): Johanna Gadd

Anne Kochanek

MUSIC EDUCATION PLAN FOR CHILDREN KINDERGARTEN SINIKELLO

This thesis is a development project. It is an assignment from the place I work; kindergarten Sinikello. Sinikello is a music-oriented kindergarten in the center of Turku. The focus of the development was a music education plan for the kindergarten. The goal was to design and draw up a children's music education plan for the kindergarten, which would make children's educators music education design and practice easier. The other goal was that involving music with children would make them grow and would also ease the kindergartens everyday life by adopting this music education plan.

This music education plan has been made in co-operation with the kindergarten staff and it is based on their needs and wishes. The manager of the kindergarten had also a special wish that child-oriented principle would also be taken into account. Another wish by the manager of the kindergarten was that the staff would really commit to use this music education plan. From these wishes partial goals were formed for this development project.

The preparations for the development project were started in the spring of 2015 by looking at the related literature and previous studies. The development project was planned and worked along with kindergarten staff during spring and autumn 2015. In October 2015 the development project was finished and a new music education plan was generated which was given to the manager of the kindergarten.

The music education plan contains individual parts for each of the child groups in the kindergarten. They are based on the age of the child involved as well as their musical level of development. Also there are some general theoretical knowledge of music education and the child's musical development level in different ages. The music education plan has been made in that way so that it is easy to integrate into the early childhood's content areas and other actions. It can be used playfully and repeated daily in everyday life situations in the kindergarten.

KEYWORDS:

early childhood education, early childhood music education, music, music education plan, music part of everyday, early childhood educator, child – oriented

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 MUSIIKKI VARHAISKASVATUKSESSA	7
2.1 Varhaiskasvatus päivähoitossa	7
2.2 Musiikkikasvatus varhaiskasvatuksessa	8
2.3 Lapsilähtöisyys varhaisiän musiikkikasvatuksessa	11
3 MUSIIKIN VAIKUTUKSET LAPSEEN	14
3.1 Lapsen musiikillinen kehitys	14
3.2 Musiikki lapsen kognitiivisen ja sosiaalisen kehityksen tukena	16
3.3 Musiikki lapsen sosioemotionaalisen kehityksen ja kielen kehityksen tukena	18
4 KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT	21
4.1 Aiheen valinta ja toimijat kehittämishankkeessa	21
4.2 Kehittämistehtävät ja tavoitteet	21
4.3 Kehittämismenetelmät	22
5 MUSIIKKIKASVATUSSUUNNITELMAN LAADINTAPROSESSI JA VALMIIN TYÖN ESITTELY	26
5.1 Kehittämishankkeen prosessi	26
5.2 Kehittämismenetelmien kautta saatu aineisto	33
5.3 kehittämishankkeen tuotoksen musiikkikasvatussuunnitelman esittely	36
6 KEHITTÄMISHANKKEEN PROSESSIN JA TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	38
6.1 Kehittämishankkeen prosessin ja tuotoksen arviointi	38
6.2 Kehittämishankkeessa herännyt eettinen pohdinta ja ammatillinen kasvu	41
6.3 Hyödynnettävyys ja tulevaisuuden mahdollisuudet	43
LÄHTEET	44

LIITTEET

Liite 1. Kysely henkilökunnalle

Liite 2. Haastattelukysymykset lapsille

Liite 3. Toiminnansuunnitelma: Koko päiväkodin yhteinen musiikillinen tuokio puistossa

Liite 4. Arviointilomake henkilökunnalle kehittämishankkeesta

KUVIOT

Kuvio 1. Musiikkikasvatussuunnitelman sisällön rakenne

36

TAULUKOT

Taulukko 1 kehittämismenetelmät

22

Taulukko 2: kehittämishankkeen prosessi

26

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni on kehittämishanke, jonka kohteena oli päiväkoti Sinikellon musiikkikasvatussuunnitelma. Kehittämistehtävänäni oli suunnitella ja laatia monipuolinen ja päiväkoti Sinikellon tarpeita vastaava musiikkikasvatuksen suunnitelma. Tavoitteena oli, että musiikkikasvatussuunnitelma helpottaisi kasvattajien musiikkikasvatuksen suunnittelu- ja toteuttamistyötä sekä musiikkikasvatuksen käyttö lisääntyisi ja monipuolistuisi.

Musiikki on ollut minulle henkilökohtaisesti aina tärkeää ja työskentelen musiikkipainotteisessa päiväkodissa. Halusin opinnäytetyöni aiheen liittyvän musiikkiin, joten innostuin päiväkotimme johtajan ideasta luoda päiväkodillemme musiikkikasvatussuunnitelma. Otin siis toimeksiannon ilolla vastaan.

Kehittämishankkeen raporttiosuudessa käsittelen ensiksi varhaisiän musiikkikasvatusta, lapsen musiikillista kehittymistä sekä musiikin vaikutusta lapsen kehitykseen. Seuraavaksi kuvaan kehittämishankkeen lähtökohdat, tavoitteet ja käyttämäni kehittämismenetelmät. Kolmanneksi kerron kehittämishankkeen laadintaprosessista ja esittelen sen pohjalta syntyneen tuotoksen, päiväkoti Sinikellon musiikkikasvatussuunnitelman.

Lopuksi arvioin vielä kehittämishankkeen prosessia ja tavoitteiden toteutumista. Pohdin myös omaa ammatillista kasvuani, eettisiä huomioitani prosessin aikana sekä tuotoksen hyödynnettävyyttä ja tulevaisuuden mahdollisuuksia.

2 MUSIIKKI VARHAISKASVATUKSESSA

2.1 Varhaiskasvatus päivähoitossa

Varhaiskasvatusta säätelevät moninaiset lait, asetukset ja päätökset ja sitä toimitetaan sekä valtakunnallisten, että kunnan omien päätösten mukaisesti. (Häkkinen ym. 2014, 26). Päivähoidon tulee taata lapselle turvallinen ja suotuisa kasvuympäristö, luotettavat ihmissuhteet kasvattajiin sekä monipuolinen ja viikkellinen ympäristö. (Laki lasten päivähoitosta, 19.1.1973/36).

Varhaiskasvatuksessa yhdistyvät hoiva, kasvatus ja opetus, mikä merkitsee sitä, että aikuinen rakentaa yhdessä lasten kanssa arkea, jossa lapsi saa tarvitsemansa tuen. (Kalliala 2008, 30). Varhaiskasvatus on vuorovaikutuksellista yhteistoimintaa, jonka keskiössä on lapsen omaehtoinen leikki. (Järvinen ym. 2009, 128).

Varhaiskasvatuksen pyrkimyksenä on antaa lapselle välineitä ja valmiuksia, joiden avulla hän pystyy vähitellen ymmärtämään, kokemaan ja perehtymään ympäröivän maailman monimuotoisia ilmiöitä. (Toivanen 2014, 17). Varhaiskasvatus on myös kokonaisvaltaista, jolla tarkoitetaan muun muassa sitä, että yhteen tuokioon liittyy monia orientaatioita ja että lapsi saa toimia niissä itselleen luontevalla tavalla. (Ruokonen 2009a, 70).

Varhaiskasvatustyön perustana toimii lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Toimivan varhaiskasvatuksen toteutuminen edellyttää myös varhaiskasvatuksen henkilöltä yhteistyötä lapsen ja hänen perheensä kanssa sekä toiminnan suunnittelua, joka kytkeytyy Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin 2005. (Järvinen ym. 2009, 93, 125; Turja 2011, 44.) Vanhempien ja kasvattajien yhteistyö on siis tärkeää. Se pitää sisällään monimuotoista vuorovaikutusta ja toimintaa, joista tärkeimpiä on kotikasvatuksen tukeminen. Se tarkoittaa kasvattajien ja vanhempien avointa keskustelua kasvatuseriaatteista ja säännöistä sekä arvoista. (Koivunen 2009, 151.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuksen ohjauksen ja sisällöllisen kehittämisen väline. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet toimii kunnallisen ja yksikkökohtaisten suunnitelmien pohjana. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Varhaiskasvatuksen perusteissa (2005) tuodaan esille, että lapsella on oikeus tulla kuulluksi ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti sekä hänen kokemuksensa ja mielipiteidensä kunnioittaminen ja huomioon ottaminen on tärkeää. Lisäksi lapsilla on oikeus osallistua kasvatustoiminnan ja ympäristön suunnitteluun, rakentamiseen ja arviointiin. (Turja 2011, 44; Heikka ym. 2014, 87.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005) välittyy myös vahvasti kuulukuksi tulemisen ja lapsen kuulemisen merkitys. Lasten kokemusten huomioiminen osana varhaiskasvatuksen toteuttamista on ensiarvoisen tärkeää. Varhaiskasvatuksen tärkeä laadun kriteeri ja ensisijainen tarve on lasten hyvinvointi. (Heikka ym. 2014, 41 – 42.)

Varhaiskasvatuksen sisällölliset orientaatiot toimivat tavoitteiden ohjauksen välineinä kasvattajille ja muodostavat jatkumon esiopetukseen. Näitä ovat maantieteellinen, luonnontieteellinen, historiallisyhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen ja uskonnolliskatsomuksellinen orientaatio. (Hytönen 2008, 103; Järvinen ym. 2009, 123.)

2.2 Musiikkikasvatus varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen perusteet (2005) pitävät sisällään esteettisen orientaation, joka pitää sisällään lapsen musiikkikasvatuksen alueen. Kasvatuksellisenä käsitteenä esteettisyys on varsin laaja. Se kokoaa yhteen niin musiikin, draaman, kirjallisuuden, kuvataiteen ja käsityön, kuin liikunnan ja tanssin. Yhteisenä tavoitteena näille ovat, että lapset voivat eläytyä eri taiteen lajeihin, nauttia niistä ja kokea mielihyvää ja iloa omasta toiminnastaan. (Ruokonen 2011a, 122; Ruusanen ym. 2014, 26.)

Päiväkoti on kodin ohella lapsen keskeinen musiikillinen ympäristö varhaisiän kasvuvuosien ajan. Lähtökohtana varhaisiän musiikkikasvatukselle on välittää lapsille rakkaus musiikkia ja musisointia kohtaan. Musiikki kuuluu kaikille lapsille ja heillä tulisi olla mahdollisuus musiikin tuomaan nautinnon, mielihyvän, toiminnallisuuden ja fantasiamaailmojen kokemiseen. Musiikki on kaikille yhteinen kieli, jota jokainen voi ymmärtää. (Juvonen & Anttila 2003, 134; Karppinen ym. 2007,73.)

Musiikkikasvatus on elinikäinen prosessi, johon lapsen ensimmäiset musiikilliset virikkeet ja kokemukset jättävät jälkensä. (Hongisto – Åberg ym. 1993, 9). Musiikki on myös osa koko varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatuksessa painottuu musiikin kokeminen yhdessä toisten kanssa. Lapsen musiikillisen itseilmaisun taidot kehittyvät ja rohkeus esiintyä yksin ja yhdessä kasvavat. Musiikkikasvatuksen tavoitteena on tarjota lapsille musiikillisiä elämyksiä, taitoja ja valmiuksia sekä tukea lapsen luovuuden ja itseilmaisun kehittymistä. Lisäksi tavoitteena on myös lapsen kaikkien kehitysalueiden, niin sosiaalisen, emotionaalisen, kognitiivisen kuin motorisenkin kehityksen tukeminen. (Ruokonen 2011a, 122,127; Häkkä ym. 2014, 225.)

Musiikkia on hyvä hyödyntää yhteisessä toiminnassa runsaasti. Toimittaessa lasten parissa musiikkia lähestytään lähtien liikkeelle rytmistä, omasta äänestä ja kehosta. (Marjanen 2009, 393; Saarinen 2014, 28.) Musiikkia voidaan käyttää kasvatuksessa kasvamiseen musiikillisessa ilmaisussa, musiikin tietämyksessä ja musiikin avulla. (Häkkä ym. 2014, 228.)

Musiikkikasvatuksessa tärkeimpänä tehtävänä yli muiden, on herättää kiinnostus musiikkiin. (Lilja–Viherlampi 2007,210). Musiikkikasvatus lisää lasten musiikillista tietämystä sekä johdattaa heitä kohti musiikillista ilmaisua. Lapsi pääsee kuuntelemaan, havainnoimaan, luomaan ja tuntemaan erilaisia tunteita musiikkikasvatuksen kautta. (Saarinen 2014, 27.) Lapselle syntyy kokonaisvaltaisista musiikillista kokemuksista kauneuden, harmonian, rytmin, tyylin, jännityksen ja ilon, mutta myös niiden vastakohtien kautta omakohtaisia tuntemuksia, aistimuksia ja ilmaisuja. (Ruokonen 2011a, 123).

Pienten lasten musiikkikasvatus on moniaistista ja kokonaisvaltaista toimintaa. Sen sisältö muodostuu dynamiikasta, sointiväristä, rytmistä, melodiasta, harmoniasta ja muodon alkeista. Näitä voi käsitellä monipuolisesti soittamalla, lo-ruilemalla, laulamalla, kuuntelemalla, liikkumalla musiikin mukaan tai yhdistelemällä musiikki vaikka tanssiin, sadunkerrontaan tai kuvalliseen ilmaisuun. (Häkikä ym. 2014, 228.) Luomalla lapsille mahdollisuudet monipuolisiin musiikkikokemuksiin, tarjoamme heille luovien mahdollisuuksien maailman. (Wylie 2008, 50).

Musiikki integroituu helposti kaikkeen toimintaan pienistä perushoito – ja kasvatustilanteista aina suurempiin juhlahetkiin. (Karppinen ym. 2007,73). Musiikkia voi liittää kaikkeen toimintaan suunnitellusti tai spontaanisti. Laulut, leikit, riimitetyt ja lorutukset sekä rytmittäminen ovat osa päivähoitopäivää. (Ruokonen & Rusanen 2009, 13; Järvinen ym. 2009, 131; Ruokonen 2011a, 123.)

Musiikkikasvatusta on myös helppo integroida kaikkeen päiväkodin toimintaan pienistä perushoitotilanteista aina suuriin juhlahetkiin. Musiikin kautta koetut ilon ja mielihyvän kokemukset ovat merkittäviä arvoja lapsen kasvuun ja kehitykselle. (Karppinen ym. 2007,73.) Lapsi saa musisoimisen kautta musiikillista tietoa, oppii esteettisiä ja eettisiä arvoja sekä tutustuu kulttuureihin. (Marjanen 2009, 393).

Musiikkikasvatus on siis osa lapsen kokonaisvaltaista ja tasapainoista kasvua. Päivähoidossa lapsi saattaa kokea päivittäin turhautumistilanteita, kuten odotettua vaativat tilanteet. Musiikki voi toimia näissä tilanteissa helpottavana tekijänä ja keinona saada yhteistyöhön tai hänen huomionsa pois ei toivotusta toiminnasta. (Ruokonen 2011 b, 69.)

Kasvattajan tulee kiinnittää huomioita oppimisympäristön luomiseen sellaiseksi, jossa lapsella on mahdollisuus musiikillisiin elämyksiin, oppimiseen ja onnistumisen kokemuksiin. (Ojanen ym. 2011, 247 – 248). Musiikillinen oppimisympäristö luodaan musiikkikasvatuksen kautta, jossa lapsella on mahdollisuus musiikillisiin elämyksiin sekä oppimisen ja onnistumisen kokemuksiin. Musiikillinen oppimisympäristö johdattelee lapsia liikkumaan, soittamaan, laulamaan, tans-

simaan, maalaamaan ja dramatisoimaan sekä herkistää myös kuuntelemaan. (Ruukonen 2009b, 22;Saarinen 2014, 27.)

Musiikkikasvatukseen voidaan liittää laululeikkejä, soittamista rytmi- ja kehosoit-
timilla, laulamista, erilaisten musiikkityylien kuuntelua ja äänileikkejä. Lisäksi
helpoilla melodiasoitimilla soittaminen ja liikkuminen improvisoiden, liikunta-
leikit, perinneleikit, ohjattu musiikkiliikunta ja tanssi ovat hyviä keinoja unohta-
matta äänen havainnointia, joka on yksi musiikkikasvatuksen kulmakivistä.
(Ruukonen 2011a, 128 – 132.) Tärkeintä musiikkituokioilla ovat kuitenkin yh-
dessäolo ja yhdessä tekemisen ilo. Varhaisiän musiikkikasvattajien haasteena
onkin säilyttää musisoinnin ilo ja luovuus. (Kivelä – Taskinen 2008,
60;Fredrikson 2009, 135.)

2.3 Lapsilähtöisyys varhaisiän musiikkikasvatuksessa

Lapsilähtöisyyden vaatimukset ovat ohjanneet varhaiskasvatusta jo Fröbelin
ajoista lähtien, kuitenkin välillä hukkuen erilaisten virtausten alle. (Hujala ym.
2007, 55). Varhaiskasvatuksessa lapsi nähdään aktiivisena tiedon ja maailman-
kuvansa rakentajana sekä vuorovaikutuksen osapuolena yhteisössään. (Turja
2011,45).

Lapsilähtöisyydellä tarkoitetaan lapsen kokemuksiin, toimintaan ja kulttuuriin
pohjautuvaa oppimis – ja opettamisprosessia, jossa tärkeintä ovat lapsen tar-
peet. Lapsilähtöisessä kasvatuksessa painotetaan lasten mahdollisuuksia oma-
kohtaisten merkitysten luomiseen ja oikeutta vaikuttaa itseään koskeviin asioi-
hin sekä tuetaan lapsen luonnollista, asteittaista kehitystä ja luovuutta. (Kalliala
2008, 19 – 20, 22; Järvinen ym. 2009, 35; Häkkä ym. 2014, 25.)

Lapsilähtöisen kasvatuksen perusajatuksia ovat lapsen yksilöllisyyden kunnioit-
taminen, usko lapsen omaehtoiseen haluun sekä kykyyn oppia ja kasvaa. Tär-
keää on myös ymmärrys siitä, että leikki on lapsen omaehtoisen oppimisen
luontaisin ilmenemismuoto. (Karppinen ym. 2007, 22.) Lapsilähtöisyys merkit-
see lapselle mahdollisuutta kehittää toimintaansa, ajatteluaan, tunteitaan ja il-
maisuaan. (Järvinen ym. 2009, 35).

Lapselle on ominaista aistisuus ja toiminnallisuus. Taidekasvatus, jonka osa – alueena on myös musiikkikasvatus, on aistihavaintojen aluetta. Aistinen toimijuus on taidekasvatuksessa keskeistä. Samalla aistisuus on lapsilähtöinen näkökulma, joka kunnioittaa lapsen tapaa olla maailmassa. (Pääjoki 2011, 111.)

Kasvattajalla tulee olla herkkyyttä kohdata lapsi ja hänen yksilölliset tarpeensa sekä suunnitella ja rakentaa kasvatuskäytännöt lasten yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Lisäksi tulee huolehtia, että kasvatustavoitteet, sisällöt ja menetelmät lähtevät lapsesta. Lapsilähtöisen pedagogiikan lähtökohtana on lapsen aseman näkyväksi tekeminen. (Karppinen ym. 2007, 22; Järvinen ym. 2009, 34; Häkkä ym. 2014, 25.) Kun lapsi huomaa kelpaavansa tunteineen ja oppii tunnistamaan ja nimeämään niitä, hän oppii luottamaan myös itseensä ja maailmaan. (Pusa 2009, 76 – 77.)

Lapset ovat toimijoita, jotka eivät ole passiivisia ympäristön tai kulttuurin ohjaimia olentoja, vaan he vaikuttavat eri tavoin tapahtumien kulkuun. On hyvä pohdita keinoja, joilla musiikillista kokemusta saadaan laajennettua passiivisesta aktiiviseksi. Musiikkiympäristö on myös tärkeää luoda lasten ehdoilla ja lapsia ajatellen. (Karppinen ym. 2007, 80; Juntunen ym. 2013, 110; Karila & Lipponen 2013, 161.)

Suunniteltaessa musiikkitoimintaa ja asettaessa sille tavoitteita tulee huomioida lisäksi, että musiikin keinoin voidaan tarjota lapselle syvätason elämys, joka avaa lapsen vastaanottavaksi ja avoimeksi opittavalle asialle. Elämysten ja flow – kokemusten kautta lapsi saa mahdollisuuden työstää musiikillisia ja muita tarpeitaan musiikin keinoin. (Marjanen 2009, 390.)

Lapsille on luontevaa oppia musiikillisia käsitteitä, kuten äänen sointiväri, kesto, taso ja voima tutkimisen ja leikin kautta. Leikin keinoin lapsia voidaan opettaa hahmottamaan myös musiikillisia muotorakenteita, mikä vahvistaa lasta musiikin kielen oppimiselle. (Saarinen 2014, 27.)

Vapaassa leikissä tai yksin puuhaillessaan lapsi voi laulella päivän tapahtumia tai ajatuksiaan. Kasvattajan on tärkeää vaalia tätä spontaania lauluimprovisaa-

tiota menemällä itse mukaan ja rohkaistumalla myös itse sepittämään sano-
maansa sävelin. (Ruokonen 2011,66.)

Leikki, liikkuminen, tutkiminen ja eri taiteen alueisiin liittyvä ilmaiseminen ovat
siis lapsille ominaisia tapoja toimia ja ajatella. Lapsi oppii parhaiten ollessaan
kiinnostunut ja aktiivinen. Toimiessa itselleen merkityksellä sekä mielekkäällä
tavalla lapsi voi kokea onnistumisen ja oppimisen iloa. Lapsilähtöisyyden peri-
aatetta ei ole aina helppoa noudattaa käytännössä, sillä se edellyttää jokaisen
lapsen yksilöllisyyden kunnioittamista ja tarpeiden tunnistamista. (Toivanen
2014, 16,18,23.)

Hyvän musiikkikasvattajan perustana musiikkikasvatuksen suunnittelulle ovat
lasten tarpeet, joista hän joustaa spontaanista ja tilannekohtaisesti. Kasvattaja
tuntee lapsen ja lapsiryhmän vuorovaikusta sekä liittyy musiikin luontevasti las-
ta lähellä oleviin asioihin. Musiikkikasvatus liitetään siis lasta kiinnostaviin ja
lasta lähellä oleviin asioihin. (Karppinen ym. 2007, 81; Ojanen ym. 2011, 248.)
Kun kasvattajalla on selvät tavoitteet, toimintaa on helppo muokata lasten ide-
oiden mukaan tinkimättä kuitenkaan tavoitteellisuudesta. (Saarinen 2014, 9).

Lapsilähtöisyys toteutuu, kun on aitoa lasten ja aikuisten yhteistä neuvottelua,
suunnittelua ja ideointia. Lapset ovat osallisia ja he tulevat kuulluksi ja voivat
vaikuttaa heitä koskeviin asioihin. Kasvattajien tulee antaa tilaa lasten vaikutta-
miselle arjen toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Lapsen
annetaan olla lapsi lapsen maailmassa. (Jantunen & Lautela 2011, 6; Heikka
ym. 2014, 10,58.) Kasvattajan haasteena on herättää aktiivisesti lapsissa uusia
musiikillisia kiinnostuksen kohteita. Ohjauksen lähtökohtana tulee olla lasten
musiikillisten kehitysvaiheiden tunteminen ja kiinnostuksen kohteiden hahmot-
taminen sekä aito lapsilähtöisyys. (Ruokonen 2011a, 124.)

3 MUSIIKIN VAIKUTUKSET LAPSEEN

3.1 Lapsen musiikillinen kehitys

Lapsen musiikillinen kehitys alkaa jo ennen syntymää, sillä aistien kehitys alkaa jo sikiönä ja lapsi oppii aistiensa välityksellä. Jo vauvat muuntelevat äännellesään rytmejä, tempoa, sointivärejä sekä äänen dynaamista tasoa. (Kivelä – Taskinen 2008, 26; Saarinen 2014, 27.) Lapsen ensimmäisiä musiikillisia tuoksia ovat noin kutsutut jokeltelulaulut, jotka lapsi oppii yleensä jo ennen ensimmäisten sanojen oppimista. (Ahonen 2004, 85).

Lapsen musiikillinen kehitys on osa lapsen sosiaalista kehitystä ja lapsen musiikillinen ajattelu kehittyy musiikillisten kokemusten kautta. (Ruokonen 2009b, 23; Ruokonen 2011a, 126.) Musiikillinen kehitys on osa sosiaalista prosessia, jossa lapsi oppii vähitellen oman kulttuurinsa. Lapselle välittyy vaihe vaiheelta oman kasvuympäristönsä kulttuurisesti hyväksytyt musiikin merkitysjärjestelmä. (Fredrikson 2009, 132 – 133.)

Laulamalla, soittamalla ja kuuntelemalla musiikkia lapsilla herää kiinnostus musiikkia kohtaan ja tarve kuunnella sitä. Lapsella herää musiikillinen muisti ja ajattelu, muistikorva sekä rytmitaju. (Helenius & Korhonen 2008, 171.) Kuuntelemisen kyky on merkittävä tekijä lapsen oppimiselle. Jotta kuunteleminen on mahdollista, tulee lapsen kyetä erottelamaan erilaisia ääniä, äänen korkeuksia, voimakkuuksia ja kestoja. (Pohjakallio 2014, 4.)

Jokainen ihminen on musikaalinen, sillä se on osa perusominaisuuttamme, tarvitsemme vain mahdollisuuden musikaalisuutemme kehittymiselle. Kasvattajan on hyvä vaalia lapsille ajatusta, että musiikki on yhtä luonnollista kuin puhuminenkin. (Savage 2013, 2, 4, 37.) Lapsen musiikillisessa kehittämisessä voidaan havaita herkkyykskausia, joihin vaikuttavat lapsen kielellinen kehitys, äänielimityksen kehittyminen, motoriset valmiudet ja sosiaaliset taidot. (Häkkä ym. 2014,226).

Puhuminen ja laulaminen kehittyvät samaan aikaan. Aikuisen laulaminen lapselle on tärkeää. Lapsen laulu kasvaa aikuisen laulun perustalta. Oppiakseen laulamaan lapsi tarvitsee iälleen sopivat laulut sekä laulavan kasvuympäristön. (Ruokonen 2011b, 67; Ruokonen 2011a, 124.) Sandra Trehubin (2006) tutkimuksen mukaan kuuntelutaidot kehittyvät pienillä lapsilla jo varhain ja musiikillinen muistikin on yllättävän tarkka. Kasvuympäristön musiikilliset virikkeet tukevat näiden alueiden kehittymistä myöhemmin. (Fredrikson 2009, 135.) Musiikillinen kehitys edellyttää lapselta kiinnostusta ja halua oppia sekä virikkeellisen ympäristön. (Häkkä ym. 2014, 225).

Lapsi alkaa tuottaa spontaaneja alkuun sanattomia lauluja 1 – 1,5 vuoden iästä lähtien. Myöhemmin lapsi alkaa käyttää niissä omia sanoja. Pieni lapsi reagoi helpommin kuulemiinsa säveliin kuin puheeseen. Laulaminen kehittyy seuraavaan vaiheeseen lapsen alkaessa jäljitellä kuulemiaan melodioita ja lapsi laulaa oppimiansa sanoja sekä spontaaneita keksimiään tuotoksiaan. Lapsi oppii siis ensimmäisen laulunsa jäljittelemällä kuulemaansa. (Ahonen 2004, 85 – 87, 168; Häkkä ym. 2014, 227.)

2 – 3 vuotiaana lapsen musiikkiin eläytyminen vahvistuu ja hän ilmaisee itseään kokonaisvaltaisesti kehollaan. Spontaaneissa lauluissa alkaa kuulua tietty rytmi ja melodia, jota lapsi tykkää toistaa. Lapsi alkaa laulaa enemmän ja pidempiä jaksoja, sävelkorkeus tarkentuu sekä kiinnostus äänteen tuottamiseen eri esineillä kasvaa. Lapsi muistaa laulujen melodiat parhaiten sanojen avulla. Lapsi kykenee jo tunnistamaan erillisiä lauluja, mutta taidot niiden toistamiseen eivät vielä ole riittävät. Kolmen sävelen laulut ovat tässä iässä helpoimpia. (Ahonen 2004, 86; Häkkä ym. 2014, 227; Pohjakallio 2014, 5.)

Ennen pitkää lasten taidot kehittyvät myös laulujen toistoon, jolloin usein omat improvisaatiot jäävät taka-alalle. Kolmivuotiaat kykenevät jo yhteislauluun, kun kyseessä on yksinkertaiset melodiat, vaikkakin oman äänen sovittaminen toisten ääneen tuottaa vielä vaikeuksia. Kolmivuotias alkaa myös osallistua lauleikkuihin ja opetella laulamaan ketjussa tai piirissä kulkien. Lapsi hengittää vielä kesken sanan laulaessaan, sillä lapsen keuhkot eivät vielä riitä pitkien säkei-

den laulamiseen. Lisäksi lapsen äänialue on vielä korkeampi kuin aikuisen. (Ahonen 2004, 86; Rusanen 2011,136; Ruokonen 2011b, 67.)

3 – 4 vuotiaana lapsi osaa jo soittaa yksinkertaisia rytmisoittimia ja toistaa kairyrytmejä. Neljän vuoden iästä alkaen lapsi alkaa tunnistaa erilaisia soittimia äänen perusteella ja alkaa kiinnostua erilaisen musiikin kuuntelusta. Moogin (1976) tutkimuksen mukaan useimmat lapset pystyvät jäljittelemään kuulemaansa laulua kolmen vuoden iässä. Kuitenkin vasta 4 – vuotiaalla on hyvät mahdollisuudet yhteislauluihin. (Ahonen 2004, 92; Häkkä ym. 2014, 227.)

Noin viiden vuoden iässä lapsi kykenee laulamaan entistä tarkemmin opittuja lauluja ja omaksuu perusrytmin. Davidsonin ja Mc Kernonin (1981) mukaan lapset kykenevät tuossa iässä myös säilyttämään rytmin lauluissaan. 5 – 6 vuotiaana suuri osa lapsista hallitsee tutun laulun itsenäisen esittämisen hyvin. (Ahonen 2004, 92; Ruokonen 2011a, 124;Häkkä ym. 2014, 227.)

3.2 Musiikki lapsen kognitiivisen ja sosiaalisen kehityksen tukena

Varhaiskasvatus on musiikkikasvatukselle tärkeää ja keskeistä aikaa. Varhaisiän musiikkikasvatuksella on pysyviä vaikutuksia aivojen kehitykseen. (Ruokonen 2011a, 125.) Musiikin kuuntelemisessa on kyse kognitiivisella tasolla tapahtuvasta aktiivisesta toiminnasta, jonka vuoksi musiikin kuuntelua voikin luonnehtia havainnoinniksi. Musiikki on kognitiivista prosessointia, taitoa, tekemistä, osaamista ja hallintaa. (Ahonen 2004, 111; Lilja–Viherlampi 2007, 298.)

Musiikin sosiaalisen luonteen kautta tulevan vuorovaikutuksen tiedetään olevan tärkeä aspekti lapsen kognitiivisen kehityksen kannalta. Musiikki avaa lapsen vastaanottavaiseksi oppimaan uutta sekä tekee oppimistapahtumasta syvä-tasoisen kokemuksen. (Ahonen 2004,174; Marjanen 2009, 387.) Musiikki tarjoaa mahdollisuuden kehittää itseilmaisua, moraalialia ja arvomaailmaa. (Mark & Michael 2008, 189).

Lapsen havainnointikyky kehittyy kuunnellessa ääniä, leikkiessä ja laulaessa. Sointivärejä tutkimalla lapsi oppii nimeämään, luokittelemaan sekä tunnista-

maan havaintojaan. Äänten keston liittyvät havainnot auttavat erottamaan puheesta vokaaleja, mistä on myöhemmin apua opeteltaessa kirjoittamaan. Lapsen matemaattiset valmiudet kehittyvät taas samalla, kun musiikin avulla lapselle syntyy käsitys kehosta, muodosta, tasoista ja paljoudesta. (Saarinen 2014, 28.)

Rytmiharjoitukset ja musiikkiliikunta kehittävät rytmitajua, kuuntelutaitoa ja liikkeiden koordinaatiota. Lisäksi ajallinen ja avaruudellinen suuntautumiskyky kehittyvät sekä oman sisäisen rytmin ja kehonkaavan hahmottaminen helpottuvat. Näillä on vaikutusta myös minäkuvan ja itsetunnon kehittymiselle. (Pohjakallio 2014, 6; Saarinen 2014, 28.) Rytmii kehittää keskittymistä, huomiokykyä, päätäväisyyttä ja harjaantumista. Äänen voimakkuuden vaihtelu ja äänensävy kehittävät kuulon tarkkuutta. (Helenius & Korhonen 2008, 173.)

Varhaiset musiikilliset kokemukset kehittävät myös tutkimuksen mukaan (Lecanuet 1994) kuuntelemisen kykyä sekä mieltymystä ääniä kohtaan läpi elämän. (Savage 2013, 5). Musiikillisella kasvuympäristöllä varhaislapsuudessa on vahvoja yhteyksiä lapsen aivojen kehitykseen sekä oppimiseen. Musiikillisen muistin kehittyessä myös matemaattiset kyvyt ja lukutaito kehittyvät. (Lilja-Viherlampi 2007, 298; Ruokonen 2011b, 62.) Monipuolinen musiikkikasvatus ruokkii myös lapsen aistihavaintoja. (Saarinen 2014, 27).

Musiikkikasvatus vaikuttaa myös suotuisasti lapsen sosiaaliseen kehitykseen. Musiikin liittäminen lapsen ja aikuisen väliseen vuorovaikutukseen voi tasoittaa ja ehkäistä kehityksen vaihteluita ja edistää tasapainoista hermoston kehitystä. (Hongisto – Åberg ym. 1993, 85; Ojanen ym. 2011, 245.) Vuorovaikutuksessa olennainen kuuntelutaito kehittyy sekä lapsen itseluottamus ja itsetunto kehittyvät onnistumisen ja osaamisen tunteen myötä. Lapsen itsekontrolli ja kyky sosiaaliseen vuorovaikutukseen myös kasvaa osallistumisen kautta yhteiseen toimintaan. Oman vuoron odottaminen ja musiikkikasvatuksessa käytettävien välineiden jakaminen muiden kanssa vaikuttavat suotuisasti sosiaaliseen kehitykseen. (Hongisto – Åberg ym. 1993, 85; Saarinen 2014, 28.)

Musiikkikasvatus kehittää lapsen kykyä toimia ryhmässä muiden kanssa sekä käsitystä omasta itsestään. Laulujen ja leikkien kautta saadaan luotua yhteisöllisiä hetkiä sekä päiväkodin arkeen, että juhlaan. Yhteiset laulu – ja musiikkihetket luovat lapsille onnistumisen kokemuksia ja lapsella on tuolloin mahdollisuus tulla kuulluksi ja nähdyksi ryhmän tasavertaisena jäsenenä. Yhteisten tuokioiden aikana lapset myös oppivat ottamaan toisensa huomioon, kuuntelemaan, odottamaan vuoroaan ja tekemään asioita yhdessä. Tärkeintä onkin yhteinen toiminta, ei musiikillinen laatu. (Ruokonen 2011b, 69;Häkkinen ym. 2014, 225.)

Rohkeus itsensä ilmaisemiseen ryhmässä lisäävät positiivista minäkuvaa ja tervettä itsetuntoa, joka edesauttaa oppimisen mahdollisuuksia. Musiikillisen työskentelyn välillisesti kantamien merkitysten kirjo on suuri, koska musiikillinen toiminta on monitahoista ja kokonaisvaltaista. Musiikkikasvatus kulkee siis kokonaisvaltaisen kehityksen tukena. (Lilja–Viherlampi 2007,272; Pohjakallio 2014, 7; Saarinen 2014,27.)

3.3 Musiikki lapsen sosioemotionaalisen kehityksen ja kielen kehityksen tukena

Musiikin vaikutukset ovat hyvin moniulotteiset. Musiikki edistää kokonaisvaltaista kehitystä ja rikastuttaa persoonallisuuden kaikkia osa – alueita. Musiikilla on yhteys varhaisempiin fyysisiin ja psyykkisiin kokemuksiin. Se tarjoaa rakenteita, joiden avulla voi käsitellä voimakkaita tunteita turvallisesti. (Karppinen ym. 2007, 73; Sinkkonen 2009, 289.)

Musiikin vivahteikas kieli herättää lapsessa emootioita ja avaa hänelle mahdollisuudet nauttia ja kokea sävelen ja äänen soinnista. Se herättää uusia ajatuksia ja ideoita sekä synnyttää mielikuvitushahmoja. Musiikin avulla lapsi voi myös purkaa ja ilmasta tunteitaan sekä purkaa aggressioita positiivisella tavalla. Musiikilla on siis itseisarvo kasvun voimavarana. (Lehtonen 2007, 21;Helenius & Korhonen 2008, 171; Ojanen ym. 2011, 245.)

Musiikkihetket lasten kanssa koostuvat hyvästä mielestä ja ilosta. Musiikki on lasten maailmassa leikin ja fantasian tila, joka antaa ravintoa erilaisille tunnekokemuksille ja ajatteluprosesseille. (Kivelä – Taskinen 2008, 6; Ruokonen 2009b,

22.) Musiikkikasvatus luo lapsella turvallisuutta ja läheisyyttä sekä toimii mielihyvän tuottajana ja lohduttajana. (Häkki. 2014, 225.) Musiikin kautta lapsi voi oppia käsittelemään pelkotilojaan ja tehdä asioita, joita ei muuten uskaltaisi. Sävel avaa tien tunne – elämään. (Helenius & Korhonen 2008, 173; Ruokonen 2011a, 134).

Riddelin (2003) mukaan laulamisella on suotuisa vaikutus stressiin, kiintymistiloihin, sosiaaliseen käyttäytymiseen, rentoutumiseen, kielellisiin toimintoihin, ajatteluun, osallistumisen ja osallisuuden kokemuksiin. Laulaminen tarjoaa myös kanavan itsensä ilmaisuun ja vuorovaikutukseen. (Lilja–Viherlampi 2007,115.) Musiikki edesauttaa tasapainoisen tunne – elämän kehittymistä, edistää empatiaa ja suvaitsevaisuutta sekä antaa lähtökohtia ongelmien psykiseen käsittelemiseen. (Lehtonen 2007, 21, 23).

Musiikki johdattelee lapset leikin ja fantasian tilaan, jossa altistutaan erilaisille ajatteluprosesseille ja tunteille. Kehollinen ilmaisu tarjoaa mahdollisuuden kommunikaatiolle ja vuorovaikutukselle. Harjoittelemalla ilmaisua lapsen itse-tuntemus ja identiteetti saa vahvistusta. Kokonaisvaltainen musiikkikasvatus auttaa lasta muodostamaan eheää käsitystä itsestään. (Saarinen 2014, 27 – 28.) Musiikki herättää tunteita ja mielikuvia, aktivoi tunteita ja ajattelua, mahdollistaa kokemusten jakamisen ja luovan yhdessä olon sekä on itseilmaisun ja kommunikoinnin väline. (Lilja–Viherlampi 2007, 282, 297 – 298).

Musiikilla on samoja piirteitä, kuin kielellä, kuten puheen melodia, äänen kesto, tempo, lauserakenne, syntaksi, sointiväri, tehokeinot, rytmi, äänen värähtely ja laatu. Niiden rakenne on samankaltainen ja ne koostuvat samanlaista elementeistä. Musiikki ja kieli ovat kummatkin vuorovaikutuksellista toimintaa, jossa tulee kyetä ensin vastaanottamaan ja käsittelemään viestiä, ennen kuin itse kykenee käsittelemään sitä. (Ruokonen 2011b, 67;Pohjakallio 2014, 4.)

Musiikilla ja etenkin laulamisella voidaan edistää lapsen kielen kehittymisen rikastumista ja kieleen liittyvien havaintojen tekemistä. Musiikilla voidaan tukea siis kielen kehitystä ja motivoida harjoittamaan sitä. Laulettu viesti voidaan myös ymmärtää paremmin, kuin puhuttu. (Ruokonen 2011 b, 67;Pohjakallio

2014, 4.) Lapsi oppii musiikin kautta myös erottelemaan oman äidinkiелensä tavuja ja ääniteitä (Saarinen 2014, 27). Lisäksi lapsen mielikuvitus ja kyky tehdä esteettisiä valintoja kasvavat erilaisen musiikkitoiminnan avulla sekä hieno – ja karkeamotoriset taidot saavat myös harjoitusta. (Ojanen ym. 2011, 245 – 247.)

Sinkkonen (2003) muistuttaa myös musiikin ja kielen yhteyksistä. Laulut ja riimit kehittävät lapsen kielellisiä valmiuksia ja luovat puitteet mielihyvän sävyttämälle yhdessä ololle. Pääasiana Sinkkonen näkee koetun ilon ja tunteen jakamisesta. (Sinkkonen 2003a, 38.) Laulaminen ja lapsen kielen kehitys kulkevat symbioosissa läpi varhaislapsuuden. (Ruokonen 2011 b, 69).

Äänen kesto ja siitä muotoutuva rytmi on keskeistä kielenkehityksessä. Sekä puheessa, että musiikissa on tiettyjä kestoja, aika – arvoja ja painotuksia. Sanojen rytmittäminen ja tavuttaminen tukevat lapsen kielellistä kehittymistä, lukemaan ja kirjoittamaan oppimista. Rytmien kokeminen ja rytmiharjoitukset taas tukevat keskittymistä ja harjoittavat sanarytmiä ja tavuttamista. Harjoitteet kehittävät myös motoriikkaa ja kehonhallintaa, ajattelua ja ajantajua. (Ruokonen 2011b, 68; Pohjakallio 2014, 6.)

4 KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT

4.1 Aiheen valinta ja toimijat kehittämishankkeessa

Opinnäytetyön aihe on hyvä olla alueelta, jossa on hyvä ja motivoitunut lisäämään tietoja ja kehittämään taitoja. (Vilka & Airaksinen 2003, 24). Halusin opinnäytetyöni liittyvän varhaisiän musiikkikasvatukseen jollakin tavalla, sillä musiikki on minulle tärkeää ja tykkään käyttää sitä paljon hyväkseni työssäni. Koin, että varhaisiän musiikkikasvatus olisi sellainen aihe, joka kehittäisi minua työssäni ja oppisin sitä kautta lisää musiikkikasvatuksen käyttömahdollisuuksista varhaiskasvatuksessa. Keskustellessani opinnäytetyöni aiheesta Päiväkoti Sinikellon johtajan kanssa, hän ehdotti, että laatisin päiväkodille uuden musiikkikasvatussuunnitelman, sillä se oli ollut aikeissa päivittää. Innostuin tästä ehdotuksesta, sillä se vastasi aiheeltaan toivomaani.

Päiväkoti Sinikello on yksityinen musiikkipainotteinen päiväkotikoulu, joka on toiminut Turussa vuodesta 1963. Sinikello sijaitsee keskustan tuntumassa. Päiväkodissa on neljä lapsiryhmää pienemmistä lapsista aina esikouluikäisiin. Päiväkodin toiminnassa korostuu vahvasti musiikki. Opetussuunnitelmaan on linkitetty päiväkodin oma musiikkikasvatuksen suunnitelma sekä ammattilaisten tekemät ja toteuttamat erilliset musiikkileikkikoulun ja tanssikasvatuksen suunnitelmat. Päiväkodin yhteisiä musiikillisia toimintamuotoja ovat tanssitunnit, musiikkileikkikoulu ja päiväkodin yhteiset laulu- ja leikkihetket. (Päiväkoti Sinikello perehdytyskansio, Päiväkoti Sinikello varhaiskasvatussuunnitelma.)

4.2 Kehittämistehtävät ja tavoitteet

Kehittämistehtävänäni oli suunnitella ja laatia monipuolinen ja päiväkotikoulun tarpeita vastaava musiikkikasvatuksen suunnitelma. Tavoitteena oli, että musiikkikasvatussuunnitelma helpottaisi kasvattajien musiikkikasvatuksen suunnittelu- ja toteuttamistyötä sekä musiikkikasvatuksen käyttö lisääntyisi ja monipuolistuisi.

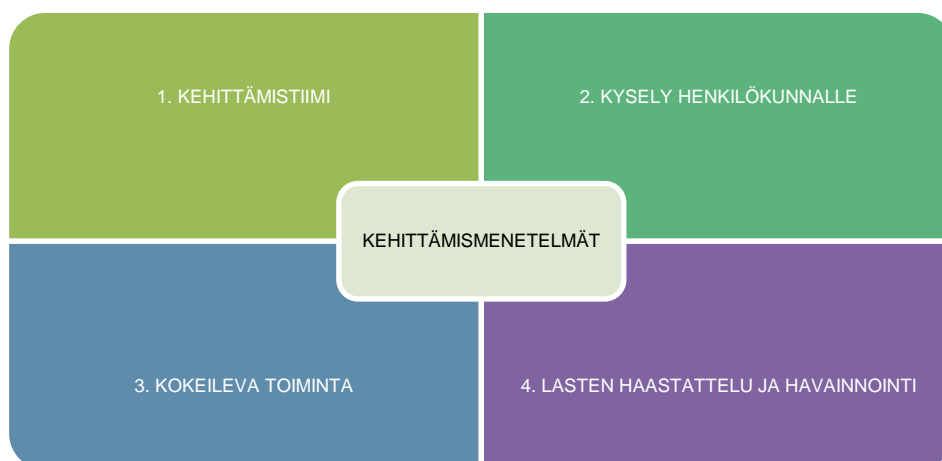
Päiväkodin johtajan toiveena oli myös, että henkilökunta sitoutuisi musiikkikasvatussuunnitelman käyttämiseen aiempaa enemmän sekä lapsilähtöisyyden periaatteiden huomioimista. Tästä muodostui osatavoite kehittämistyölleni.

Halusin osalistaa henkilökuntaa mahdollisimman paljon kehittämishankkeen aikana, jotta heillä olisi hyvät mahdollisuudet vaikuttaa kehittämishankkeen tuotoksen, musiikkikasvatussuunnitelman sisältöön. Tällöin musiikkikasvatussuunnitelmasta saataisiin luotua tarvetta vastaava ja sisältö saataisiin monipuoliseksi ja käytännönläheiseksi, jolloin sitä olisi helppo hyödyntää suunniteltaessa ja toteutettaessa musiikkikasvatusta lapsiryhmille.

Tavoitteena oli myös, että henkilökunta motivoituisi osallistumisen mahdollisuuden sekä suunnittelemani musiikkikasvatussuunnitelman sisällön tutuksi tekemisen kautta enemmän musiikkikasvatussuunnitelman käyttämiseen työssään, jolloin musiikkikasvatussuunnitelmasta tulisi työväline, jota oikeasti hyödynnettäisiin työssä.

4.3 Kehittämismenetelmät

Taulukko 1 kehittämismenetelmät

Yllä olevassa taulukossa olen kuvannut hankkeen kehittämismenetelmät, jotta ne hahmottuisivat lukijalle paremmin. Kuvaan alla vielä jokaisen kehittämismenetelmän vielä yksityiskohtaisemmin.

1. Kehittämistiimi:

Yksi henkilökunnan osallistamiseen liittyvä kehittämismenetelmäni on päiväkodin henkilöstöstä koottu tiimi, jotka osallistuivat musiikkikasvatussuunnitelman kehittämiseen ja ideointiin. Jokaisesta lapsiryhmästä osallistui yksi henkilökunnan jäsen kehittämistiimin tapaamisiin. Pääsääntöisesti lapsiryhmän lastentarhanopettajat olivat kehittämistiimin jäseniä.

Kävimme tapaamisissa keskustelua yhdessä liittyen, jolloin kyseessä oli dialoginen keskustelu menetelmänä. (Salonen 2013,23). Kehittämistiimiin osallistuivat pääsääntöisesti lapsiryhmien lastentarhanopettajat. Tarkoitukseni oli koontua kehittämistiimin kanssa säännöllisesti kehittämishankkeen aikana ja käydä keskustelua kehittämishankkeen etenemisestä sekä reflektoida ja ideoida yhdessä kehittämishankkeen tuotoksen eli musiikkikasvatussuunnitelman sisältöä.

2. Kysely henkilökunnalle

Toinen henkilökunnan osallistamiseen liittyvä kehittämismenetelmäni oli kysely henkilökunnalle. Muutoksessa on aina kyse sitouttamisesta sekä kehittämistyön onnistumisen kannalta kehittämisprosessiin tulee valita ne henkilöt, joita asia koskee, sillä ottamalla heidät mukaan, heidät saadaan sitoutumaan muutoksen toteuttamiseen ja muutosvastarinta häviää. (Kananen 2012, 70,85). Kyselyn kautta kaikki henkilökunnan jäsenet saivat mahdollisuuden vaikuttaa tulevan musiikkikasvatussuunnitelman sisältöön, jotta siitä muodostuisi tarpeita vastaava. Lisäksi kyselyn tavoitteena oli sitouttaa henkilökuntaa uuden musiikkikasvatussuunnitelman käyttämiseen.

Kyselyn tavoitteena oli saada henkilökunta aktivoitumaan ajatuksesta, että päiväkodille oli tulossa uusi musiikkikasvatussuunnitelma sekä luoda mahdollisuus

vaikuttaa uuden musiikkikasvatussuunnitelman sisältöön. Jokaisella kasvattajalla on arvokasta osaamista ja tietoa. Halusin, että jokaisen henkilökunnan jäsenellä olisi mahdollisuus saada äänensä kuuluville kehittämishankkeessa, uuden musiikkikasvatussuunnitelman laatimisessa.

Kartoitan kyselyssä henkilökunnan ajatuksia ja toiveita uuden musiikkikasvatussuunnitelman suhteen, syitä aiemman musiikkikasvatussuunnitelman vähäiseen käyttämiseen sekä henkilökunnan ajatuksia siitä, miten saisimme lapsilähtöisyyden näkyville paremmin musiikkikasvatuksessa. Lisäksi kartoitan henkilökunnan kokemuksia siitä, minkälaisesta musiikillisesta toiminnasta he ovat havainneet lasten erityisesti nauttivan. Kysely on liitteenä. (Liite 1.)

3. Kokeileva toiminta

Kolmas kehittämismenetelmäni oli kokeileva toiminta (Salonen 2013,23), joka tapahtui järjestämällä päiväkodin lapsiryhmille yhteinen tapahtuma, jonka sisältö rakentui musiikkikasvatussuunnitelman sisällön osa – alueista. Tämä tapahtui saadessani kehittämishankkeen tuotoksen, musiikkikasvatussuunnitelman valmiiksi.

Tämän kehittämismenetelmän tarkoituksena oli tehdä musiikkikasvatussuunnitelman sisältöalueita tutuiksi niin henkilökunnalle kuin lapsillekin. Toivoin myös, että henkilökunta motivoituisi enemmän musiikkikasvatussuunnitelman käyttämiseen työssään, kun sen sisältöä on käyty yhdessä läpi. Havainnoin myös lasten reaktioita tuokion aikana sekä esitin heille muutamia kysymyksiä tuokion jälkeen.

4. Lasten haastattelu ja havainnointi

Tämän kehittämismenetelmän tavoitteena oli saada lasten ääntä kuuluville kehittämishankkeessa. Laadin lapsille muutaman kysymyksen musiikilliseen toimintaan liittyen, joiden pohjalta kävin keskustelua lasten kanssa ryhmässä. Tilaisuuden tullen kävin myös keskustelua asiaan liittyen lapsen kanssa kahden kesken. (Liite 2.)

Toivoin, että tämän kehittämismenetelmän kautta saisin selville lasten ajatuksia siitä, minkälaisesta musiikillisesta toiminnasta he erityisesti pitävät sekä ehdotuksia siitä, miten me kasvattajat voisimme tehdä, jotta ne toiveet toteutuisivat. Tavoitteena oli, että tämän kehittämismenetelmän kautta myös saisimme lapsilähtöisyyden periaatteen osaksi kehittämishanketta ja lasten toiveet ja ajatukset jäisivät myös näkyväksi osaksi musiikkikasvatussuunnitelmaa.

Tärkeä kehittämismenetelmä myös, joka toimi kehittämisprosessin perustana, oli menetelmäkirjallisuuden hyväksikäyttö sekä aiemman tutkimustiedon hyväksi käyttäminen. (Salonen 2013, 22 – 23).

5 MUSIIKKIKASVATUSSUUNNITELMAN LAADINTAPROSESSI JA VALMIIN TYÖN ESITTELY

5.1 Kehittämishankkeen prosessi

Taulukko 2: kehittämishankkeen prosessi

Yllä olevassa taulukosta käy lukijalle selväksi pääpiirteissään, miten kehittämistyön prosessi eteni aikajärjestyksessä. Alla kuvaan vielä kehittämishankkeen prosessin yksityiskohtaisemmin.

Lähdin liikkeelle tammikuussa 2015 pohtimalla aihetta opinnäytetyölleni. Halusin aiheen liittyvän jollain lailla musiikkikasvatukseen, sillä musiikki on minulle tärkeää ja työskentelen myös musiikkipainotteisessa päiväkodissa. Helmikuussa 2015 meillä alkoi koulussa seminaarityöskentely opinnäytetöihin liittyen. Ensimmäinen seminaari oli ideaseminaari, jossa oli tarkoitus esitellä alustavasti opinnäytetyön aihe.

Helmikuun lopulla käydessäni työpaikallani, kävin keskustelua päiväkodin johtajan kanssa opinnäytetyöstäni. Kerroin alustavasta opinnäytetyöni ideasta, mutta sanoin, että olen avoin myös ehdotuksille, mikäli hänellä olisi jotakin toivetta opinnäytetyöni aiheen suhteen. Hän ehdotti, että tekisin päiväkodille uuden musiikkikasvatussuunnitelman, sillä se on ollut aikeissa päivittää jo pidemmän aikaa. Innostuin tästä ajatuksesta, sillä se liittyi musiikkikasvatukseen toiveitteni mukaisesti.

Pidimme johtajan lyhyen palaverin pian tapaamisemme jälkeen, jossa sovimme siitä, miten lähdän työstämään uuden musiikkikasvatussuunnitelmantytäytämistä. Ehdotin hänelle, että perustaisimme kehittämistiimin, johon osallistuisi jokaisesta lapsiryhmästä yksi työntekijä. Johtaja ehdotti henkilöt lapsiryhmistä tiimin jäseniksi, jotka olivat pääsääntöisesti lastentarhanopettajia. Myös johtaja itse sitoutui tulemaan muutaman kerran kehittämistiimin tapaamisiin. Sovimme ensimmäisen kehittämistiimin tapaamisen maaliskuulle. Aloitin tutustumisen aiheeseen liittyvään teoriaan sekä aiempiin opinnäytetöihin ja tutkimuksiin.

Pidimme siis ensimmäisen palaverin kehittämistiimin kanssa maaliskuussa 2015. Kerroin kehittämistiimin jäsenille päiväkodin johtajan antamasta toimeksiannosta ja siitä, että kehittämistiimi tulisi olemaan tärkeässä osassa kehittämishankkeen prosessissa, jonka tavoitteena on luoda päiväkodille uusi musiikkikasvatussuunnitelma.

Kehittämistiimin jäsenet olivat motivoituneita osallistumaan kehittämishankkeeseen ja lähdimme heti ensimmäisessä tapaamisessa ideoimaan uutta musiikkikasvatussuunnitelmaa. Kävimme ensin läpi yleisellä tasolla ajatuksiamme musiikkikasvatukseen liittyen sekä keskustelimme siitä, minkälaisia toiveita kehittämistiimin jäsenillä olisi uuden musiikkikasvatussuunnitelman suhteen. Keskustelimme myös siitä, että päiväkodin sillä hetkellä käytössä oleva musiikkikasvatussuunnitelma oli ollut todella vähäisessä käytössä ja pohdimme myös mahdollisia syitä tähän.

Ehdotin kehittämistiimin tapaamisessa, että laatisin kyselyn koko päiväkodin henkilökunnalle, jotta saisimme kaikki henkilökunnan jäsenet osallistettua uuden musiikkikasvatussuunnitelman luomisprosessiin. Kerroin, että ajatuksenani oli kartoittaa kyselyssä henkilökunnan ajatuksia ja toiveita uuden musiikkikasvatussuunnitelman suhteen, syitä aiemman musiikkikasvatussuunnitelman vähäiseen käyttämiseen sekä selvittäisin henkilökunnan ajatuksia siitä, miten saisimme lapsilähtöisyyden näkyville paremmin musiikkikasvatuksessa. Lisäksi kerroin suunnitelmastani kartoittaa kyselyssä myös henkilökunnan kokemuksia siitä, minkälaisesta musiikillisesta toiminnasta he ovat havainneet lasten erityisesti nauttivan. Ehdotukseni kyselyn laatimisesta ja sen alustavasta sisällöstä saivat kaikkien hyväksynnän. Lupasin antaa kyselyn luettavaksi kehittämistiimin jäsenille ennen kuin jaan sen henkilökunnalle.

Maaliskuussa 2015 meillä oli koululla suunnitelmaseminaari, jossa kerroin saamastani toimeksiannosta ja kehittämishankkeen etenemissuunnitelmasta. Tämän jälkeen perehdyin vielä lisää aiheeseen liittyvään teoriaan mahdollisimman monipuolisesti sekä tutustuin myös päiväkodin sillä hetkellä käytössä olevaan musiikkikasvatussuunnitelmaan. Tiedostin, että kehittämistyöni tuotokseen eli musiikkikasvatuksen suunnitelman sisältöön tulevat myös vaikuttamaan ulkoiset vaateet, kuten yleiset musiikkikasvatuksen linjaukset ja teoriat sekä sisäiset vaateet, kuten talon resurssit, lapsiryhmien ikäjakauma, toimintaympäristö, henkilökunnan näkemykset ja toiveet. Näitä asioita huomioiden sekä kehittämistiimin tapaamisessa sopimiamme asioita huomioiden laadin kysymykset kyselyyn henkilökunnalle.

Annoin kyselyn luettavaksi ja hyväksyttäväksi kehittämistiimille vielä maaliskuun aikana 2015. Sain kehittämistiimiltä hyvää palautetta sekä muutaman kehittämissuunnitelman kyselyn suhteen. Otin ne huomioon ja tämän jälkeen jaoin kyselyn koko päiväkodin henkilökunnalle. Esitin pyynnön vastata kyselyyn maaliskuun loppuun mennessä, jolloin olisin jo aloittanut harjoittelun päiväkodissa.

Sain kyselyn vastaukset suurimmaksi osin määräajan puitteissa. Vastausten odottaminen venytti hieman alkuperäistä tavoiteaikatauluani päästä aloittamaan musiikkikasvatussuunnitelman työstäminen, mutta käytin odotusajan hyväksi kirjaamalla kehittämishankkeen raportin tietoperustaosuutta.

Saatuani kaikkien vastaukset, tein koosteen kyselystä ja sovin uudesta tapaamisesta kehittämistiimin kanssa, johon myös päiväkodin johtaja tulisi paikalle. Erittelen kyselyn tuloksia tarkemmin kohdassa kehittämismenetelmien kautta saatu aineisto. Kehittämistiimin tapaamisen ajankohdaksi sovimme kesäkuun, sillä toukokuu olisi ollut niin kiireistä aikaa lasten kevätjuhlien ja perinteisten kevätretkien vuoksi. Kesäkuussa henkilökunnalla olisi paremmin aikaa paneutua aiheeseen.

Toukokuussa 2015 oli jälleen seminaaritapaaminen koululla. Tällä kertaa kyseessä oli tietoperustaseminaari, jossa kerroin valitsemistani kehittämismenetelmistä tarkemmin ja siihen asti kirjaamastani tietoperustastani raportissa. En ollut kirjannut tietoperustaa tuossa vaiheessa vielä raporttiosuuteen, sillä olin keskittynyt kirjaamaan eri lähteistä saamaani tietoa lähdevihkooni, josta myöhemmin valitsin myöhemmin sopivimmat tekstit kehittämishankkeen tietoperustaosuuteen. Käytin kyseistä vihkoa myös päiväkirjan kaltaisena, johon kirjasin prosessin etenemistä, jotta minun on helppo palata siihen kirjatessani sitä raporttiosuuteen.

Kesäkuussa 2015 meillä oli suunnitelmien mukaisesti tapaaminen kehittämistiimin ja päiväkodin johtajan kanssa. Kävimme tapaamisessa läpi tekemäni koosteen henkilökunnan kyselyn tuloksista. Lisäksi olin pohtinut valmiiksi ehdotelmää musiikkikasvatussuunnitelman sisällön rungosta. Ehdotelmää suunnitellesani otin huomioon aiheeseen liittyvän teoretiedon, aiemmat tapaamiset kehittä-

tämistiimin kanssa ja niissä sopimamme asiat sekä henkilökunnan kyselyn vastaukset. Esittelin ehdotelmani tapaamisessa ja kehittämistiimi sekä päiväkodin johtaja pitivät ajatusta hyvänä.

Sovimme, että jokaiselle lapsiryhmälle tulisi omat osionsa musiikkikasvatussuunnitelmaan ja se täydentyisi vuosittain pienin elementein lapsen siirtyessä ryhmästä toiseen. Näin saisimme musiikkikasvatussuunnitelman sisällöstä selkeän sekä johdonmukaisesti etenevän, jonka kautta lapsille mahdollistuisi uusien asioiden oppiminen jo aiemmin opitun tiedon päälle syventämällä vuosittain aiemmin opittuja asioita. Lisäksi keskustelimme siitä, että olisi hyvä, jos musiikkikasvatussuunnitelman sisältöalueet olisivat sellaisia, että niitä olisi mahdollista hyödyntää arjen toistuvissa päivittäistoiminnoissa sekä niitä olisi helppo integroida varhaiskasvatuksen sisältö – ja painotusalueisiin. Tällöin musiikkikasvatussuunnitelman käyttäminen työssä ei vaatisi erillisen ajan järjestämistä musiikkikasvatukselle.

Lisäksi kävimme kehittämistiimin tapaamisessa keskustelua siitä, miten saisimme myös lasten äänen kuuluville musiikkikasvatussuunnitelman työstämisessä. Sovimme, että voisin haastatella lapsia asian tiimoilta sekä tehdä havainnointia lapsista koko talon yhteisillä laulutunneilla aloittaessani harjoittelun uudestaan elokuussa 2015.

Kesä – heinäkuun 2015 ajan kirjoitin kehittämishankkeen raporttiosuuden tietoperustaa sekä kirjasin musiikkikasvatussuunnitelman sisällön alustavaa versiota suunnitelmiamme mukaisesti. Käytin hyväkseni sisällön kirjaamisessa paljon aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja tutkimuksia sekä hyödynsin osittain myös päiväkodin vanhaa musiikkikasvatussuunnitelmaa. Kiinnitin huomioita siihen, että uutta musiikkikasvatussuunnitelmaa tulisi olla helppo toteuttaa arjessa lasten kanssa. Pidin mielessäni sen, että sisältö muodostuisi sellaiseksi, että sen läpi käyminen lasten kanssa ei niinkään vaatisi kasvattajilta paljoa ylimääräisen ajan järjestämistä, vaan sitä voisi toteuttaa päivittäistoimintojen ohessa.

Elokuussa aloitettuani harjoittelun uudestaan päiväkodissa jatkoin musiikkikasvatussuunnitelman alustavan version kirjaamista ja aloitin vanhempia lapsien

haastattelut liittyen päiväkodissa tapahtuvaan musiikkikasvatukseen ja siihen, mistä he erityisesti pitävät. Huomioin näitä toiveita kirjatessani musiikkikasvatussuunnitelman alustavaa versioita.

Elokuussa 2015 annoin musiikkikasvatussuunnitelman alustavan version hyväksyttäväksi kehittämistiimin jäsenille. Kerroin, että aloittaisin lasten havainnointit elokuun puolivälissä koko päiväkodin yhteisten laulutuntien alettua sekä tulisin vielä jatkamaan lasten haastatteluita. Näiden pohjalta saadut tulokset tulisin lisäämään vielä musiikkikasvatussuunnitelman alustavaan versioon. Kehittämistiimi puolsi musiikkikasvatussuunnitelman alustavaa versiota, jonka jälkeen aloin keskittyä musiikkikasvatussuunnitelman tutuksi tekemiseen niin henkilökunnalle, kuin lapsillekin.

Elokuun puolivälissä pidin koko henkilökunnalle esittelyn uuden musiikkikasvatussuunnitelman alustavasta sisällöstä yhteisessä iltapalaverissa. Kerroin, että olen tulostanut ja tallentanut suunnitelman päiväkodin yhteiselle tietokoneelle sekä pyysin jokaista henkilökunnan jäsentä lukemaan sen syyskuun puoliväliin mennessä. Pyysin henkilökunnan jäseniä myös kommentoimaan musiikkikasvatussuunnitelman sisältöä sekä vastaamaan muutama kysymykseen, jotka olin suunnitelman toiselle puolelle. Näiden kysymysten kautta toivoin ratkaisua muutamaan sisältöä koskevaan seikkaan. Kerroin myös henkilökunnalle, että tulen tekemään musiikkikasvatussuunnitelman sisältöä tutuksi.

Elo – syyskuun ajan havainnoin lapsia koko päiväkodin yhteisillä laulutunneilla sekä kirjasin havainnot siitä, mistä lapset tuntuivat erityisesti nauttivan ja ottavan osaa. Lisäksi jatkoin lasten haastatteluiden tekemistä.

Syyskuussa pidin koko päiväkodin lapsiryhmille yhteisen musiikillisen tapahtuman puistossa, jonka rungon rakensin musiikkikasvatussuunnitelman sisältöalueiden perusteella. (Liite 3.) Tarkoitukseni oli tehdä tuokion kautta musiikkikasvatussuunnitelman sisältöä tutuksi niin henkilökunnalle, kuin lapsillekin. Kysyin jälkikäteen myös lasten ajatuksista tuokion sisältöön liittyen ja sain taas muutamia uusia ajatuksia siitä, minkälainen musiikillinen toiminta on lapsista erityisesti hauskaa.

Syyskuun puolivälissä 2015 saatuani musiikkikasvatussuunnitelman alustavan version takaisin henkilökunnalta kommentteineen, kirjasin musiikkikasvatussuunnitelman lopulliseen versioon. Kirjasin suunnitelmaan myös lapsilta esiin tulleet ajatukset sekä huomioin myös havainnoinnin kautta tekemäni päätelmät siitä, minkälaisesta musiikillisesta toiminnasta lapset tuntuivat erityisesti nauttivan.

Kehittämishankkeen tuotos, musiikkikasvatussuunnitelma valmistui lokakuussa 2015, jolloin annoin sen päiväkodin johtajalle. Kiitin päiväkodin viikkopalaverissa päiväkodin johtajaa, kehittämistiimiä ja koko päiväkodin henkilökuntaa yhteistyöstä ja kerroin heille antavani vielä lyhyen arviointilomakkeen, jotta saisin selville, miten heidän mielestään kehittämishanke ja sen pohjalta syntynyt tuotos musiikkikasvatussuunnitelma onnistui. Lokakuussa meillä oli koululla vielä tulosseminaari.

Tein arviointilomakkeesta mahdollisimman selkeän ja helpon vastata, jotta se ei olisi aikaa vievä. Kartoitin arviointilomakkeessa henkilökunnan ajatuksia liittyen kehittämishankkeen prosessiin sekä hankkeen kautta syntynyttä tuotosta musiikkikasvatussuunnitelmaa kohtaan. Lisäksi kartoitin henkilökunnan ajatuksia mahdollisuudestaan vaikuttaa kehittämishankkeen aikana sekä tapaani tehdä päiväkodin uusi musiikkikasvatussuunnitelma tutuksi. Annoin arviointilomakkeen henkilökunnalle lokakuun puolivälissä. (Liite 4.)

Tämän jälkeen arvioin itse kulunutta prosessia ja ammatillista kasvuani kehittämishankkeen ajalta, sekä kehittämishankkeen pohjalta syntynyttä tuotosta, päiväkodin uutta musiikkikasvatussuunnitelmaa. Saatuani nämä tehtyä keskityin kehittämishankkeen raporttiosuuden viimeistelemiseen ja valmistauduin viimeiseen seminaaritapaamiseen koululla, opinnäytetyön esittämiseen muille.

5.2 Kehittämismenetelmien kautta saatu aineisto

- Kysely henkilökunnalle:

Kyselyn kautta sain selville, että suurin osa henkilökunnasta ei ollut käyttänyt päiväkodin aikaisempaa musiikkikasvatussuunnitelmaa. Syitä tähän olivat muun muassa ajankäytölliset ongelmat ja musiikkikasvatussuunnitelman olemassaolon unohtaminen. Henkilökunta toivoi uudesta musiikkikasvatussuunnitelmasta sellaisen, että sitä olisi mahdollista toteuttaa arjessa muun toiminnan ohessa, sillä ylimääräisen ajan järjestäminen suunnitelman sisällön toteuttamiseksi koettiin haastavaksi.

Henkilökunta toivoi tietoa ja käytännön esimerkkejä siitä, miten musiikkikasvatusta voi toteuttaa erin ikäisille lapsille. Lapsiryhmille erilliset osiot suunnitelmiin koettiin hyväksi ajatukseksi. Lisäksi suunnitelmaan toivottiin jonkin verran teoretietoa muun muassa musiikin osatekijöistä ja lapsen musiikillisesta kehityksestä. Musiikkikasvatussuunnitelman läpi käyminen suullisesti ja käytännön esimerkkejä käyttäen koettiin myös tarpeelliseksi, sillä silloin asiat jäisivät paremmin mieleen.

Sain myös kyselyn kautta selville asioita, jotka motivoisivat henkilökuntaa käyttämään uutta musiikkikasvatussuunnitelmaa. Näitä olivat muun muassa musiikkikasvatussuunnitelman käytännönläheisyys ja selkeys sekä käytännön esimerkit, joita tulisi olla helppo soveltaa työssä. Suunnitelma sisällön rakenne toimisi motivoivana, jos se ei vaatisi ylimääräisen ajan järjestämistä sekä se olisi soveltuva lapsiryhmän ikätasolle. Musiikkikasvatussuunnitelman tutuksi tekeminen käytännössä koettiin myös motivoivaksi tekijäksi.

Lisäksi sain arvokasta tietoa kyselyn kautta henkilökunnan ajatuksista ja kokemuksista siitä, miten lapsilähtöisyys saataisiin näkyväksi musiikkikasvatuksessa. Näitä olivat lasten mukaan ottaminen suunnitteluun, esimerkiksi erilaisten teemojen ja projektien musiikkisisällön miettimiseen. Lisäksi musiikillisen toiminnan vapaus koettiin tärkeäksi, jotta musiikillinen improvisointi mahdollistuisi.

Henkilökunta arvioi myös sitä, minkälaisesta musiikillisesta toiminnasta olivat havainneet lasten nauttivan. Näitä olivat erityisesti tanssi, laulaminen, liike, soittaminen ja vapaa musiikillinen ilmaisu.

- Kehittämistiimi:

Kehittämistiimi tapaamiset toimivat hyvänä runkona koko kehittämishankkeen ajan. Tämä teki kehittämishankkeesta yhteistoiminnallista. Näillä tapaamisilla ideoimme yhdessä musiikkikasvatussuunnitelman sisältöä ja sain tietoa siitä, miten alan kirjaamaan musiikkikasvatussuunnitelmaa. Pohdimme yhdessä musiikkikasvatusta yleisellä tasolla ja teimme ratkaisut musiikkikasvatussisällön sisällön rakenteen suhteen.

Päätimme tapaamisten yhteydessä seuraavat asiat: Jokaiselle lapsiryhmälle tulee suunnitelmaan omat osiot, joissa on huomioitu lapsen musiikillinen kehitystaso. Pienten ryhmässä korostuisivat eritoten musiikillinen toiminta lasten päivittäistoiminnoissa arjen keskellä, joita olisi tarkoitus käydä läpi soveltaen myös vanhempien lapsiryhmien kanssa. Musiikkikasvatussuunnitelma täydentyisi vuosittain pienin elementein lasten siirtyessä ryhmästä toiseen. Lisäksi toistuvat sisältöalueet jokaisen lapsiryhmän kohdalla olisivat kuuntelu, laulaminen ja soittaminen. Tavoitteena olisi, että musiikkikasvatussuunnitelman sisältöä käytäisiin läpi lapsilähtöisesti päiväkodin arjessa leikin ja muun toiminnan lomassa.

Mietimme myös kehittämistiimin kanssa tavat, joilla ottaisimme lapset mukaan musiikkikasvatussuunnitelman työstämisessä, jotka olivat haastattelut ja havainnointi. Jokaisella kehittämistiimin jäsenellä oli arvokasta tietoa, kokemusta ja osaamista musiikkikasvatukseen liittyen, jonka ansiosta saimme työstettyä musiikkikasvatussuunnitelmasta tarvetta vastaavan.

- Kokeileva toiminta:

Kokeileva toiminta tapahtui saatuaani kirjattua musiikkikasvatussuunnitelman alustavan version. Sain tämän kehittämismenetelmän kautta tietoa siitä, millaisesta musiikillisesta toiminnasta lapset erityisesti, joita kuvaan tarkemmin lasten

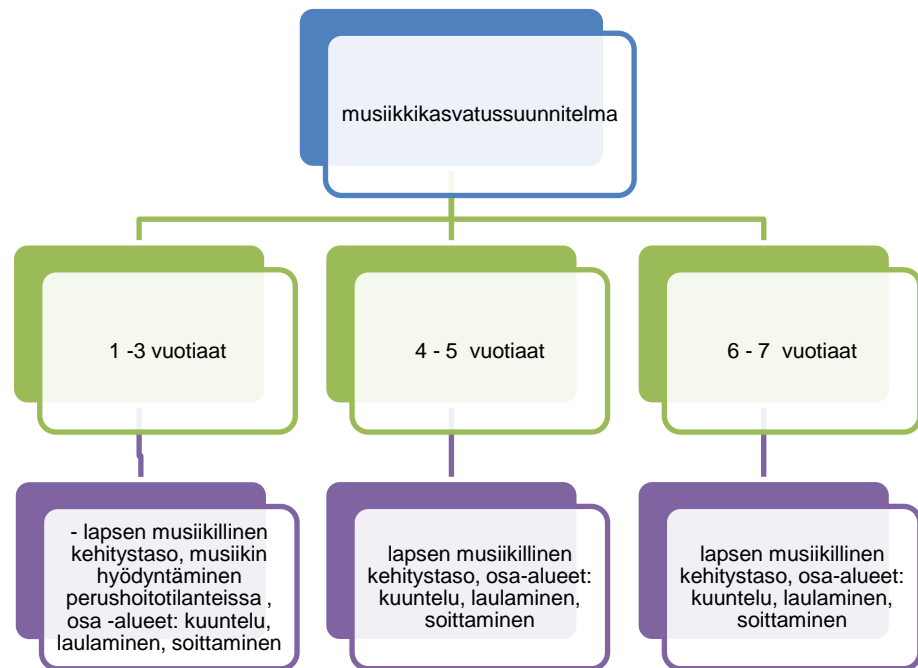
haastattelut ja havainnointi otsikon alla. Lisäksi sain tehtyä kokeilevan toiminnan kautta musiikkikasvatussuunnitelman sisältöä tutuksi niin henkilökunnalle, kuin lapsille. Uskon tämän vaikuttavan positiivisesti henkilökunnan motivaatioon käyttää musiikkikasvatussuunnitelmaa hyväksi työssään.

- Lasten haastattelut ja havainnointi:

Tämän kehittämismenetelmän kautta sain arvokasta tietoa lasten kokemuksesta ja ajatuksista musiikilliseen toimintaan liittyen. Havainnoimalla ja haastatteleamalla lapsia sain tietoa siitä, että suuri osa lapsista piti erityisesti siitä, että sai liikkua, leikkiä tai soittaa musiikillisen toiminnan aikana. Eli toiminnallisuus näytti olevan vahvassa osassa. Rytmisoittimien käyttäminen ja leikkilaulut saivat lapset erityisesti motivoitumaan musiikilliseen toimintaan ja oman improvisoinnin salliminen.

Haastatteluissa lapset toivoivat muun muassa, että rytmisoittimia käytettäisiin enemmän sekä laulettaisiin myös ryhmässä enemmän. Lisäksi toivottiin mahdollisuutta esittää omia lauluja toisille, roolivaatteiden käyttämistä, laululeikkejä, mahdollisuutta päättää ryhmän lauluista sekä erityylisten musiikin kuuntelemista.

5.3 kehittämishankkeen tuotoksen musiikkikasvatussuunnitelman esittely

Kuvio 1. Musiikkikasvatussuunnitelman sisällön rakenne

Yllä olevasta kuvioista käy ilmi lukijalle musiikkikasvatussuunnitelman sisältö pääpiireissään.

Päiväkoti Sinikellon musiikkikasvatussuunnitelman sisältö on jaoteltu lapsiryhmien ikätason mukaan. Jokaiselle lapsiryhmälle on siis suunnitelmassa omat osa – alueensa. Musiikkikasvatussuunnitelman lapsiryhmäkohtainen sisältöalue täydentyy vuosittain pienin elementein lapsen musiikillisen kehitystason pohjalta. Tarkoitus on, että musiikkikasvatussuunnitelman jo aiemmin opittujen ja käytettyjen sisältöalueiden työstämistä jatketaan lasten kanssa siirryttäessä lapsiryhmästä toiseen. Musiikillista tietoa ja taitoa siis syvennetään vuodesta toiseen, joka mahdollistaa uusien asioiden liittämisen aiemmin opittuun tietoon ja taitoon.

Tarkoituksena on, että musiikkikasvatussuunnitelman sisältöä käydään läpi lapsilähtöisesti huomioiden lapsiryhmän kehitystaso ja mielenkiinnon kohteet.

Ryhmän oma aikuinen tuntee lapsiryhmänsä parhaiten ja pystyy näin ollen suhteuttamaan musiikkikasvatussuunnitelman sisältöalueiden läpikäymistävän lasten mielenkiinnon kohteisiin ja osaamistasoon.

Musiikkikasvatussuunnitelma on myös laadittu siten, että sen sisältöalueita on helppo integroida varhaiskasvatuksen sisältöalueisiin ja muuhun toimintaan. Sitä voi hyödyntää leikinomaisesti päivittäin toistuvissa arjessa tilanteissa. Näin ollen musiikkikasvatussuunnitelman sisältöalueiden läpikäyminen lasten kanssa ei vaadi kasvattajilta ylimääräisen ajan järjestämistä, vaan sitä voidaan toteuttaa päiväkodin arjen toiminnoissa, mikä oli henkilökunnan toiveena.

Musiikkikasvatussuunnitelman alussa on esipuhe, jossa kuvataan yleisellä tasolla varhaisiän musiikkikasvatusta. Seuraavaksi on lyhyesti tietoa musiikin osatekijöistä, musiikin vaikutuksista lapseen, uuden laulun vaihtoehtoisista opettamistavoista lapsille sekä kooste yhteisesti sovitusta asioista päiväkodin yhteisten laulutuntien suhteen. Tämän jälkeen alkaa lapsiryhmäkohtaiset musiikkikasvatuksen sisältö – alueet.

Musiikkikasvatussuunnitelmassa pienten lasten kohdalla korostuvat eritoten musiikillinen toiminta arjen päivittäistoiminnoissa. Niitä on tarkoitus käydä kuitenkin läpi soveltaen myös vanhempien lapsiryhmien kanssa. Lisäksi toistuvat sisältöalueet jokaisen lapsiryhmän kohdalla ovat kuuntelu, laulaminen ja soittaminen. Musiikkiliikunta on jätetty tarkoituksella musiikkikasvatussuunnitelman ulkopuolelle, sillä siitä on päiväkodilla olemassa erillinen suunnitelma. Musiikkikasvatussuunnitelma ei ole yleisesti nähtävillä liitteenä tässä raportissa, sillä se on laadittu yksinoikeudella päiväkotia Sinikellon käyttöön.

6 KEHITTÄMISHANKKEEN PROSESSIN JA TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

6.1 Kehittämishankkeen prosessin ja tuotoksen arviointi

Itse arviointi:

Koen, että kehittämishankkeen kohde, päiväkotiki Sinikellon musiikkikasvatussuunnitelman päivittäminen oli tarpeellinen, koska musiikkikasvatus on tärkeä osa – alue varhaiskasvatuksessa ja sen vaikutukset lapsen kehitykseen ja oppimiseen ovat mittavat. Lisäksi uskon, kun päiväkotiki Sinikellon musiikkikasvatussuunnitelmasta saatiin kehittämishankkeen kautta luotua tarvetta vastaava, sen käyttöaste ja motivaatio henkilökunnan saralla tulee myös lisääntymään.

Tavoitteena oli, että musiikkikasvatussuunnitelma helpottaisi kasvattajien musiikkikasvatuksen suunnittelu- ja toteuttamistyötä sekä musiikkikasvatuksen käyttö lisääntyisi ja monipuolistuisi erityisesti päiväkodin arjen eri toiminnoissa. Saimme mielestäni luotua päiväkodin uuden musiikkikasvatussuunnitelman monipuoliseksi ja arjessa helposti toteutettavaksi. Päiväkodin arkeen kuuluu paljon erilaista toimintaa ja kiire on valitettavan usein läsnä. Tämän vuoksi laadimme uudesta musiikkikasvatussuunnitelmasta sellaisen, että se ei vaatisi kasvattajilta paljoa ylimääräisen ajan järjestämistä, vaan se voitaisiin integroida osaksi muuta toimintaa. Koen, että onnistuimme tässä tavoitteessa aika hyvin, vaikka aika tietenkin näyttää miten asia tulee olemaan.

Päiväkodin johtajan toiveena oli myös, että henkilökunta sitoutuisi musiikkikasvatussuunnitelman käyttämiseen työssään aiempaa enemmän sekä lapsilähtöisyyden periaatteen huomioimista musiikkikasvatuksessa. Nämä olivat kehittämishankkeen osatavoitteita. Päästäkseni näihin tavoitteisiin osallistin henkilökuntaa ja lapsia kehittämishankkeessa valitsemieni kehittämismenetelmien kautta. Koin, että nämä osallistavat kehittämismenetelmät olivat hyvä ratkaisu, sillä tällä tavoin sain sitoutettua jokaista henkilökunnan jäsentä mukaan kehittämishankkeeseen. Uskon, että kun on saanut olla itse suunnittelemassa ja vai-

kuttamassa johonkin, myös motivaatio asiaa kohtaan kasvaa. Henkilökunta vaikuttikin pääasiassa motivoituneelta käyttämään päiväkodin uutta musiikkikasvatussuunnitelmaa työssään tulevaisuudessa.

Lapsilähtöisyyden tavoite näkyi kehittämishankkeen prosessissa lasten mahdollisuutena kertoa ajatuksistaan musiikkikasvatukseen liittyen. Tein myös havainnointia siitä, mistä lapset tuntuivat pitävän ja ottavan erityisesti osaa. Lapsilähtöisyyden periaatteen huomioiminen oli haastavaa, sillä lapset olisi pitänyt saada myös mukaan kehittämistiimin tapaamisiin ideoimaan, jotta voitaisiin puhua aidosta lapsilähtöisyyden toteutumisesta musiikkikasvatussuunnitelman työstöprosessissa.

Lasten osallistumisen järjestäminen tapaamisiin ei ollut kuitenkaan yksinkertaista. Musiikkikasvatuksella on selkeät tavoitteet ja osa – alueet, jotka meidän tuli suunnitelmassa huomioida ja lasten tapaamisten järjestäminen jokaiseen kehittämistiimin tapaamiseen olisi ollut haasteellista järjestää. Päädyimmekin tämän vuoksi ratkaisuun, jossa musiikkikasvatussuunnitelmaan kirjattaisiin lasten ajatuksille ja toiveille oma sivunsa. Sovimme, että lapsiryhmän aikuinen ottaisivat tulevaisuudessa vastuun siitä, että ottavat huomioon lapsilähtöisyyden periaatteen suunnitellessaan ja toteuttaessaan musiikkikasvatusta musiikkikasvatussuunnitelman pohjalta.

Koin siis käyttämäni kehittämismenetelmät kaiken kaikkiaan hyviksi ajatellen kehittämishankkeen tavoitteiden saavuttamista sekä kehittämishankkeen prosessi eteni myös hyvin näiden kautta. Lasten havainnointia olisi ollut tosin ideaalia tehdä pidempiaikaisemmin ja järjestelmällisemmin, mutta ajatellen kehittämishankkeen aikataulua ja useita kehittämismenetelmiä hankkeessa, tämä ei olisi ollut mahdollista.

Kaiken kaikkeaan sain mielestäni todella relevanttia tietoa kehittämismenetelmien kautta ja koin, että kehittämishankkeen prosessikin eteni hyvin ja suunnitelmien mukaisesti pääsääntöisesti. Yhteistyöni työyhteisön ja päiväkodin johtajan kanssa oli hyvää, johon olin todella tyytyväinen.

Pyrin huomioimaan kehittämishankkeen raporttiosuudessa johdonmukaisen etenemisen ja kehittämishankkeen aiheen kannalta relevantin tietoperustan. Minulla meni jonkun aikaa alussa miettiessäni tietoperustan sisältöä, sillä aiheeseen liittyy paljon tärkeää tietoa, mutta sen rajaaminen oli kuitenkin oleellista. Olin kuitenkin tyytyväinen päätymääni ratkaisuun tietoperustan sisällöstä, sillä se käsitti tärkeitä ja oleellisia asioita varhaisiän musiikkikasvatuksesta sekä ne liittyivät kehittämishankkeeseen oleellisesti. Uskon, että niissä oli hyödyllistä tietoa myös varhaiskasvattajien kohderyhmälle.

Toimijoiden arviointi:

Kehittämishankkeen toimijat arvioivat myös jälkikäteen kehittämishankkeen prosessia ja sen kautta syntynyttä tuotosta, päiväkodin uutta musiikkikasvatussuunnitelmaa. Tämä tapahtui pääasiassa laatimani arviointikyselyn kautta ja suullisen palautteen kautta.

Päiväkodin johtaja kertoi olevansa tyytyväinen kehittämishankkeen prosessin etenemiseen aikataulussa sekä siihen, että musiikkikasvatussuunnitelmasta saatiin laadittua kehittämishankkeen kautta tarvetta vastaava. Johtaja koki, että henkilökuntakin oli ottanut sen hyvin vastaan. Johtaja oli myös tyytyväinen musiikkikasvatussuunnitelman ulkoasuun. Hän koki, että se on johdonmukaisesti etenevä, sopivan pituinen ja kieliasultaan siisti.

Keräsin palautetta myös jokaiselta henkilökunnan jäseneltä arviointilomakkeen kautta. Lomakkeessa oli kolme vaihtoehtoa siitä, miten koki onnistumisen eri palautekohdissa. Nämä olivat hyvä, kohtalainen ja heikko. Jokainen arviointialue kyselyssä sai arvioksi hyvä jokaiselta henkilökunnan jäseneltä. Kaikki kokivat hyväksi mahdollisuutensa vaikuttaa musiikkikasvatussuunnitelman luomisprosessiin sekä kokivat hyväksi tapani tehdä musiikkikasvatussuunnitelman tutuksi niin henkilökunnalle, kuin lapsille.

Kaikki kokivat myös musiikkikasvatussuunnitelman rakenteen hyväksi sekä musiikkikasvatussuunnitelman sisällön toimivuuden ajatellen kohderyhmää. Musiikkikasvatussuunnitelman hyödynnettävyys omassa työssä koettiin lisäksi hyväksi. Osa henkilökunnasta antoi vielä suullista palautetta siitä, että olivat heti

ottaneet ideoita musiikkikasvatussuunnitelmasta arjen eri toimintatilanteisiin ja kokivat näiden olleen todella toimivia etenkin pienten lasten kohdalla.

6.2 Kehittämishankkeessa herännyt eettinen pohdinta ja ammatillinen kasvu

Ammatillinen kasvu:

Ammatillista kasvuani ajatellen opin paljon uutta asiaa kehittämishankkeen aikana. Musiikkikasvatuksen käyttäminen on osa lastentarhanopettajan työnkuva. Tietämykseni musiikkikasvatuksesta kasvoi todella paljon kehittämishankkeen aikana. Sain paljon uusia eväitä siihen, miten eri tavoin voin hyödyntää musiikkikasvatusta päivähoidossa.

Opin paljon myös kehittämistyöstä. Koen, että kehittämisosaamiseni on kasvanut prosessin myötä sekä sitä kautta myös kehittämismenetelmien hallinta. Roolini kehittämishankkeessa oli myös opettava kokemus. Työskentelyn etenemisestä vastuun ottaminen ja kehittämistiimin palaverien sisällön suunnitteleminen ja tapaamisten johtaminen opettivat paljon yhteistyön tekemisestä ja prosessin vetäjänä olemisesta. Lisäksi työyhteisötaitonikin saivat vahvistusta.

Eettinen pohdinta:

Eettinen pohdintani tulee näkyväksi tässä raporttiosuuden jokaisessa kohdassa, sillä tietoperustani lähteet ovat harkiten valittu lähdekriittisyyttä käyttäen. Otin huomioon sen, että lähteiden tulee palvella omaa työtäni, eikä niitä tule kerätä vain lisätäkseen lähdeluettelon pituutta. (Vilka & Airaksinen 2003,72,76). Mielestäni käyttämäni lähteet ja valitsemani aiheet tietoperustaosuudessa palvelevat hyvin omaa työtäni. Mietin tarkkaan tietoperustaani aiheet, jotta ne liittyisivät oleellisesti kehittämishankkeen näkökulmiin. Aiheena musiikkikasvatus on kuitenkin niin laaja, että sen rajaamisen tuli mieltä tarkkaan.

Opinnäytetyön tekeminen sekä sen kielellistäminen tekstiksi on jatkuvaa valintojen tekemistä ja niiden kriittistä arviointia. (Vilka & Airaksinen 2003, 68) Mietin huolellisesti kulunutta prosessin etenemistä ja kirjasin siitä rehellisesti raporttiosuuteeni. Pyrin perustelemaan raporttiosuuden tekstissä mahdollisimman

hyvin tekemiäni valintoja ja olla myös rehellinen näiden kirjaamisessa. Huomasin, että asioiden sanoiksi pukeminen ei ole aina niin helppoa. Tämä oli siis aikaa vievää ja tehtävä huolella.

Minun tuli pitää mielessä läpi kirjoittamisprosessin työni tavoitteet ja tarkoitus sekä valitsemani tietoperusta, tekemäni rajaukset ja valitsemani menetelmät. Lisäksi minun oli pitkin matkaa muistettava sekä produktin, että opinnäytetyön dokumentoinnin vaatimukset. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 68.)

Kirjasin kehittämishankkeen aikana omaan vihkoon reflektoinnin kautta syntyneitä huomioitani. Lasten kanssa työskennellessä rehellisyys ja luotettavuus ovat tärkeässä asemassa. Kehittämishanke toteutettiin päiväkodissa ja lapset olivat siis osana tätä kehittämishanketta. Hankkeessa käytettiin myös lapsia osallistavia kehittämismenetelmiä. Eettinen pohdinta ja etiikan huomioiminen kehittämishankkeen aikana olivat siis tärkeässä asemassa. Osa kehittämismenetelmistäni myös kosketti lapsia, jonka vuoksi minun tuli pohtia lähestymistapaa sekä varata riittävästi aikaa, jotta keskustelu saataisiin avoimeksi ja lapset uskaltaisivat tuoda ajatuksiaan esille.

Kehittämishankkeen aikana mietin myös paljon sitä, että jokaisella henkilökunnan jäsenellä olisi mahdollisuus olla mukana kehittämisessä. Pysin pitämään jokaista tietoisena kehittämisprosessin kulusta. Mietin myös omaa rooliani kehittämishankkeessa ja työyhteisössä. Olen työskennellyt kyseisessä päiväkodissa todella pitkään ja suoritin siellä suuntaavien harjoittelun saamani toimeksiannon vuoksi. Olin toisaalta siis harjoittelijan ja työntekijän roolissa samaan aikaan sekä tiimin vetäjän roolissa kehittämishankkeen kautta, sillä minulla oli päävastuu prosessin etenemisen johtamisesta. Koin, että kulunut aika oli opettavaista ja nämä useat roolit eivät kuitenkaan haitanneet työskentelyämme.

6.3 Hyödynnettävyys ja tulevaisuuden mahdollisuudet

Kehittämishankkeeni tuotos musiikkikasvatussuunnitelma on suunnattu päiväkotiki Sinikellon lapsiryhmille, mutta uskon, että sitä voisi myös hyödyntää toiset päiväkodit halutessaan. Päiväkotiki Sinikello kuuluu Omppu Oy konserniin, jolla on useampi päivähoitoyksikkö Varsinais – Suomessa. Nämä päiväkodit voisivat esimerkiksi halutessaan hyödyntää Sinikellon uutta musiikkikasvatussuunnitelmaa, sillä eri yksiköt toimivat muutoinkin yhteistyössä ja ideoita pyritään jakamaan yksiköiden välillä.

Musiikkikasvatussuunnitelmassa sisältö on mietitty lasten iän ja kehitystason mukaan sekä rakennettu siten, että sitä on helppo ottaa mukaan päiväkodin arkeen. Jokainen kasvattaja voi halutessaan siis sen avulla lisätä musiikin käyttöä päiväkodissa, sillä monet asiat musiikkikasvatussuunnitelman sisällöstä eivät vaadi erityistä musiikillista osaamista, vaan sitä voidaan käyttää myös ilman omaa musiikillista osaamista.

Musiikkikasvatussuunnitelmaa voisi myös jatko kehittää laatimalla siihen vaikka liiteosioita, joissa olisi lisää käytännön esimerkkejä ja tapoja käydä lasten kanssa läpi musiikin eri osa – alueita. Näin ollen musiikkikasvatussuunnitelman sisältöalueita tulisi käytyä läpi lasten kanssa entistä monipuolisemmin.

LÄHTEET

- Ahonen, K. 2004. Johdatus musiikin oppimiseen. Tampere: Tammer – Paino Oy.
- Fredrikson, M. 2009. Alle kolmivuotiaan musiikilliset kontekstit. Teoksessa Louhivuori, J; Paananen, P & Väkevää, L. Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Jyväskylä: Suomen Musiikkikasvatusseura FISME.
- Heikka, J.; Fonsen, E.; Elo, J. & Leinonen, J. 2014. Osallisuuden pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Tampere: Suomen Varhaiskasvatus.
- Helenius, A. & Korhonen, R. 2008. Pedagogiikan palikat: Johdatus varhaiskasvatukseen ja –kehitykseen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.
- Hongisto – Åberg, M; Lindeberg – Piironen, A & Mäkinen, L. 1993. Musiikki varhaiskasvatuksessa. Hip hoi musisoi. Tampere: Tammer – Paino Oy.
- Hujala, E; Puroila, A – M; Parrila, S & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: Edufin 1 painos.
- Hytönen, J. 2008. Lapsikeskeisen kasvatuksen ydinkysymyksiä. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.
- Häkkä, A; Kuokkanen, H & Virolainen, A. 2014. Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Porvoo: Bookwell Oy. 3 uudistettu painos.
- Jantunen, T & Lautela, R. 2011. Lapsilähtöinen esiopetus. Helsinki: Tammi
- Juntunen, M – L.; Nikkanen, H – M. & Westerlund, H. Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivisiä käytäntöjä. Jyväskylä: PS – Kustannus.
- Juvonen, A & Anttila, M. 2003. Näkökulmia musiikkikasvattajien koulutukseen Suomessa ja Virossa. Kohti kolmannen vuosituhannen musiikkikasvatusta. Osa 2. Saarijärvi: Gummerus kirjapaino Oy.
- Järvinen, M; Lainen, A & Hellman – Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja. 1. painos.
- Kalliala, M. 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus.
- Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Julkaisuja 134. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Karila, K. & Lipponen, L. 2013. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino
- Karppinen, S.; Puurula, A & Ruokonen, I. 2007. Elämysten alkupoluilla. Lähtökohtia alle 3 – vuotiaiden taidekasvatukseen. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Kivelä – Taskinen, E. 2008. Rytmikyllyn pikkukuplat. Espoo: Multiprint Oy.
- Koivunen, P – L. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä. PS – kustannus.
- Laki lasten päivähoitosta, 19.1.1973/36.
- Lilja-Viherlampi, L–M. 2007. Minunkin sisällä soi – Musiikin ja sen parissa toimimisen terapeuttisia merkityksiä ja mahdollisuuksia musiikkikasvatuksessa. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Lehtonen, K. 2007. Musiikin symboliset ulottuvuudet. Hyvinkää: Suomen musiikkiterapiayhdistys.

Marjanen, K. 2009. Musiikkisuunnittelu varhaisiän musiikin opetuksen näkökulmasta. Teoksessa Louhivuori, J; Paananen, P & Väkevä, L. Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Jyväskylä: Suomen Musiikkikasvatusseura FiSME.

Mark & Michael, L. 2008. Music education: Source of readings from ancient Greece to today. New York: Routledge, cop.

Ojanen, T.; Ritmala, M.; Sive`n, T.; Vihunen, R. & Vile`n, M. 2011. Lapsen aika. Helsinki: WSOY Pro Oy.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön – opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulun puheenvuoroja 72. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Ruokonen, I. 2009a. Kulttuurisen linssin läpi. Teoksessa Ruokonen, I.;Rusanen, S. & Välimäki, A-L. 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 66 – 70.

Ruokonen, I. 2009b. Musiikillista oppimisympäristöä luomaan. Teoksessa Ruokonen, I.;Rusanen, S. & Välimäki, A-L. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 22–29.

Ruokonen, I & Rusanen A. 2009. Esteettinen kasvattaja kulttuurisena kasvattajana. Teoksessa Ruokonen, I.;Rusanen, S. & Välimäki, A-L. 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 10–15 .

Ruokonen, I. 2011a. Lapsen musiikillinen maailma. Teoksessa Hujala, E & Turja, L (Toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS- kustannus.122-135.

Ruokonen, I. 2011b. Musiikin monet kielet. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Väli-mäki, A.-L . (toim.) Lapsi ja kieli – Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia Oy, 62–69.

Rusanen, S.; Kuusela, M.; Rintakorpi, K. & Torkki, K. 2014. Musta tuntuu punaiselta: Kuvataiteellinen toiminta varhaisiässä. Helsinki: Lasten keskus: Kirjapaja.

Lilja-Viherlampi, L–M. 2007. Minunkin sisällä soi – Musiikin ja sen parissa toimimisen terapeuttisia merkityksiä ja mahdollisuuksia musiikkikasvatuksessa. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Pohjakallio, A – K. 2014. Suupoppia. Lahti: Avainsäätiö 2. painos.

Pusa, T. 2009. Taide kestää elämän – Taiteen terapeuttisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Ruokonen, I.;Rusanen, S. & Välimäki, A-L. 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 71-79.

Pääjoki T. 2001. Lasten taiteellinen toimijuus. Teoksessa Hujala, E & Turja, L (Toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS- kustannus. 109 – 121.

Päiväkoti Sinikello perehdytyskansio.

Päiväkoti Sinikello varhaiskasvatussuunnitelma.

Sinkkonen, J. 2003. Leikkiä vakavilla asioilla. Helsinki: WSOY.

Sinkkonen, J. 2009. Musiikki – Yhtä aikaa yksilöllistä ja jaettua. Teoksessa Louhivuori, J; Paananen, P & Väkevä L. Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Jyväskylä: Suomen musiikkikasvatusseura FiSME.

Saarinen, S–L. 2014. Aistiseikkailu. Elämyksiä ja toimintaa koko vuodeksi. Jyväskylä: PS–Kustannus.

Savage, J. 2013. The guided reader to teaching and learning music. London: Routledge.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. 2015. Lapset, nuoret ja perheet. Kasvunkumppanit. Viitattu 10.10.2015. <http://www.thl.fi/aiheet>lapset, nuoret ja perheet>peruspalvelut>varhaiskasvatus>.

Toivanen, T. 2014. Kasvuun! Draamakasvatusta 1 – 8 vuotiaille. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Turja, L. 2011. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E & Turja, L (Toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS- kustannus. 41 – 53.

Vilka, H & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Wylie, J. 2008. Music is the key. Teoksessa Rytmikylvyn pikkukuplat. Espoo: Multiprint Oy.

Liite 1. Kysely henkilökunnalle

Saatekirje kyselylle:

Hei päiväkotiki Sinikellon henkilökunta !

Kuten olette varmasti jo kuulleetkin, tulen suorittamaan sosionomi opintojeni viimeisen harjoittelujakson päiväkotimme, sillä teen opinnäytetyönäni kehittämistyön, jonka kohteena on päiväkotiki Sinikellon musiikkikasvatussuunnitelma. Sain tämän toimeksiantona päiväkodin johtajalta.

Kuulemani mukaan tämän hetkinen musiikkikasvatussuunnitelma ei ole ollut kovin aktiivisessa käytössä ja päiväkodin johtajan toiveena onkin, että kehittämishankkeen kautta päiväkodin uusi musiikkikasvatussuunnitelma tulisi aktiiviseen käyttöön.

Nyt teillä henkilökunnan jäsenillä on mahdollisuus tämän kyselyn kautta olla vaikuttamassa siihen, millainen uudesta musiikkikasvatussuunnitelmastamme kehittyi! Toki myös kehittämishankkeen edetessä ajatuksenne ja ehdotuksenne ovat todella tärkeitä ja arvokkaita sekä otan niitä mielelläni vastaan. Uskon, kun uudesta musiikkikasvatussuunnitelmasta tulee ”meidän näköisemme” ja olemme yhdessä sitä työstäneet, tämä motivoi myös meitä käyttämään sitä hyväksimme musiikkikasvatuksen suunnittelussa sekä toteuttamisessa. Tulen työstämään uutta musiikkikasvatussuunnitelmaa kehittämistiimin kanssa, johon kuuluu yksi henkilökunnan jäsen jokaisesta lapsiryhmästä.

Tavoitteena on, että musiikkikasvatussuunnitelmasta tulisi käytännön läheinen ja se vastaisi kysymyksiin, miten suunnittelemme ja toteutamme musiikkikasvatusta eri ikäisille lapsille päiväkodin arjen eri toimintatilanteissa. Tavoitteena on myös, että musiikkikasvatuksessa huomioitaisiin lapsilähtöisyyden periaate. Luodessamme musiikkikasvatussuunnitelman sisällön sellaiseksi, että sitä olisi mahdollista toteuttaa arjessa lasten kanssa, kykenemme sisällyttämään sen osa-alueita esimerkiksi lasten leikkimaailman teemoihin sekä kiinnostuksen kohteisiin.

Ohessa on kysely, jossa kartoitan ajatuksianne muun muassa siitä, millä keinoin saisimme uuden musiikkikasvatussuunnitelman käyttöasteen paranemaan sekä palvelemaan niin lasten, henkilökunnan kuin päiväkodin tarpeita ja tavoitteita. Lisäksi kyselyyn on varattu tilaa myös muille ajatuksille/kehittämisehdotuksille, joita mahdollisesti nousee mieleenne kyselyn kautta. Ennen kyselyyn vastaamista kuitenkin toivon, että perehdytte ajatuksella tämän hetkiseen musiikkikasvatussuunnitelmaan, sillä osa kysymyksistä liittyvät siihen.

Voitte valita vastausmuodon vapaasti, paperille kirjoittaen, sähköpostilla tai tulostamalla vastaukset. Mikäli teille tulee kysyttävää kyselyyn tai muuhun liittyen, niin olkaa rohkeasti yhteydessä 😊

Yhteistyöterveisin, Anne Kochanek,

anne.kochanek@edu.turkuamk.fi

KYSELY PÄIVÄKOTI SINIKELLON HENKILÖKUNNALLE:

Kysymykset koskien vanhaa musiikkikasvatussuunnitelmaa:

1. Oletko käyttänyt hyväksesi päiväkodin olemassa olevaa musiikkikasvatussuunnitelmaa?
(vastaa alla oleviin sen perusteella vastasitko kyllä vai ei)

KYLLÄ:

2. Mitkä asiat koit hyödyllisiksi ja hyviksi sisällyttää myös uuteen suunnitelmaan?
3. Koitko suunnitelman sisällön mahdolliseksi toteuttaa lasten kanssa?
-> Jos et, mitkä asiat tuottivat vaikeuksia ?
4. Oliko suunnitelmassa jotakin, josta kaipaisit lisätietoa?
5. Oliko suunnitelmassa jotakin, jota et kokenut tarpeelliseksi?

EI:

6. Mitkä ovat olleet syynä tähän? (esim. oletko kokenut liian vaikeaksi, et ole löytänyt keinoja toteuttaa, aikapula, et ole tiennyt suunnitelmasta tms.)
7. Muuta huomioitavaa?

Kysymykset koskien uuden musiikkikasvatussuunnitelman sisältöä:

(Pohdi kysymyksiä siltä kannalta, haluaisitko että niistä olisi tietoa uudessa musiikkikasvatussuunnitelmassa)

8. Kaipaisitko tietoa lasten musiikillisesta kehittämisestä eri ikäisenä ?
9. Kaipaisitko tietoa siitä, miten musiikki vaikuttaa lapsen kehitykseen? Kuten lukemaan oppiminen, kognitiiviset taidot, itsetunto, emotionaaliset ja sosiaaliset taidot
10. Kaipaisitko käytännön esimerkkejä musiikkikasvatuksen toteuttamisesta eri ikäisille lapsille?
11. Kaipaisitko tietoa musiikillisista työtapoista ? (kuunteleminen, laulaminen/äänenkäyttö, soittaminen, musiikkiliikunta & muu luova ilmaisu)
12. Kaipaisitko käytännön esimerkkejä musiikillisten työtapojen toteuttamisesta ?
13. Kaipaisitko tietoa musiikin osatekijöistä ? (rytmi, tempo, melodia, kesto, sointiväri, harmonia, dynamiikka= musiikin kokonaisrakenne)
14. kaipaisitko käytännön esimerkkejä musiikin osatekijöiden käyttämisestä/opettamisesta käytännössä ?
15. Kaipaisitko tietoa/esimerkkejä uuden laulun opettamisesta lapsille?
16. Kaipaisitko tietoa musiikkihetken suunnittelemisesta?

17. Olisiko mielestäsi hyödyllistä, että jokaiselle lapsiryhmälle olisi omat suunnitelmat musiikkikasvatussuunnitelmassa?
18. Kaipaisitko tietoa/esimerkkejä, miten musiikkikasvatusta voi integroida Varhaiskasvatussuunnitelman sisältöalueisiin?
19. Kaipaisitko tietoa/esimerkkejä siitä, miten tehdä musiikkikasvatuksen vuosikello? (ennalta mietityt aiheet vuoden musiikkikasvatukselle)
20. Mikäli toiveittenne perusteella päädyimme siihen, että musiikkikasvatussuunnitelmassa on myös käytännön esimerkkejä, olisiko parempi, että ne koottaisiin erilliseen liiteosioon vai sisällytettäisiin musiikkikasvatussuunnitelmaan?
21. Kokisitko hyödylliseksi, että musiikkikasvatussuunnitelman valmistuttua, sen sisältöjä käytäisiin yhdessä läpi esimerkiksi koko talon yhteisillä lauluhetkillä? Tai muilla tavoin?
22. Mikä motivoisi sinua käyttämään uutta musiikkikasvatussuunnitelmaa?
23. Muita toiveita/ajatuksia?

Kysymykset liittyen lasten lapsilähtöisyyteen:

- 1 Minkälaisesta musiikillisesta toiminnasta olet huomannut lasten erityisesti nauttivan?
- 2 Minkälaisissa arjen tilanteissa olet käyttänyt musiikkikasvatusta hyväksesi?

➔ Jos olet niin miten koet, että se on vaikuttanut tilanteeseen/lapsiin?
- 3 Tuleeko mieleesi keinoja, joilla voisimme lisätä lapsilähtöisyyden toteutumista musiikkikasvatuksessa?
- 4 Muita huomioita lapsilähtöisyyteen liittyen?

Kiitos vaivannäöstänne! ☺

Liite 2. Haastattelukysymykset lapsille

1. Minkälaisesta musiikkitoiminnasta tykkäät?
2. Onko sinulla toiveita liittyen rytmisoittimien käyttöön?
3. Minkälaisia lauluja tykkäisit laulaa?
4. Ovatko koko päiväkodin yhteiset laulutunnit kivoja? Haluaisitko, että siellä tehtäisiin jotakin enemmän taikka onko jotakin, josta et pidä ?
5. Kuuntelevatko aikuiset toiveitasi liittyen laulamiseen, soittamiseen tai muuhun musiikkiin liittyvään asiaan?
6. Minkälaista musiikkia haluaisit kuunnella? Tykkäätkö niistä kappalevalinnoista, joita olemme kuunnelleet päiväkodissa?
7. Tuleeko mieleesi vielä jotain, jota haluaisit sanoa?

Haastattelukysymykset toimivat runkona keskustelulle lapsiryhmässä

Liite 3. Toiminnansuunnitelma:

Koko päiväkodin yhteinen musiikillinen tuokio puistossa

- Suunnitelman runko on koottu päiväkodin uuden musiikkikasvatussuunnitelman sisällön perusteella.

TOIMINNAN SUUNNITELMA:

Ryhmä (koko, lasten ikä jne.):

koko päiväkodin yhteinen tapahtuma. 4 lapsiryhmää, yhteensä n. 50 lasta iältään 2 – 6 vuotta.

Tavoitteet, sisällöt ja työskentelymenetelmät:

musiikkikasvatus:

- musiikin kokonaisrakenteiden läpikäyminen tuokion kautta: rytmi, tempo, äänen taso, melodia, laulaminen, kuuntelu, harmoniatajunnan kehittäminen (Musiikkikasvatussuunnitelman sisältöalueisiin liittyvät)
 - ➔ musiikkikasvatussuunnitelman tutuksi tekeminen henkilökunnalle

Työnjako ja vastuut aikuisten kesken:

Minä vedän tuokioita ja ryhmän lastenhoitaja huolehtii lapsiryhmästä. Toisten ryhmän aikuiset huolehtivat omasta lapsiryhmästä ja avustavat sekä motivoivat myös lapsia tarvittaessa.

Toiminnan kulku (aloitus, työskentely, lopetus yms.)

Aloitus:

Toivotan lapset tervetulleeksi liikunnalliseen musiikkipuisto tapahtumaamme. Aloitamme alkuvieritytelylaululla. Lauletaan eri tempoissa ja äänen voimakkuudella. TEMPO & DYNAMIIKKA

Työskentely:

Leikimme, laulamme, tanssimme erilaisia liikunnallisia laululeikkejä ja liikumme eri tavoin rytmisoittimien mukaan. Kuuntelemme välissä luonnon/ympäristön ääniä ja mietitään, näkykö/kuuluuko eläimiä. (toimii johdatteluna laululeikeille)

runko: (tavoite isoilla kirjaimilla)

- ympäristön äänien kuuntelu ja kuvailu. SOINTIVÄRI
- lapset tunnistavat rytmisoittimia kuulon perusteella. Päätetään liikkumistavasta yhdessä kunkin soittimen soidessa. Liikutaan puusta puulle sovitulla liikkumatavalla sen mukaan, mitä soitinta kuulee. KUUNTELEMINEN
- orkesteri rytmisoittimilla: valitaan 5 lasta. Jokainen saa eri rytmisoittimen. Muut lapset osallistuvat kuuntelijoina. Lapset kääntyvät selin toisiin lapsiin nähden. Aikuisen kosketuksesta selkään saa luvan soittaa. (koskettaa toisilta huomaamatta) Toisten tehtävänä on kuunnella, kuinka montaa eri soitinta kuulevat. KUUNTELEMINEN, HARMONIATAJUN KEHITTÄMINEN, SOITTAMINEN

- piiri pieni pyörii laulu: leikitään ensin kävellen perusrytmiä, sitten melodiarytmiä. (isot lapset) ja pienemmille omat piirit, joissa leikitään laulun sanojen mukaan. PERUS – JA MELODIARYTMI
- kehärummun mukaan liikutaan soitetulla tempolla (hitaasti, nopeasti) NOPEA & HIDAS TEMPO
- liikutaan ksylofonin mukaan kyykyssä ja varpailla. Aikuinen soittaa kahta sointua ksylofonilla (korkea/matala), joka määrää liikkumistavan. ÄÄNEN TASO/MELODIA
- tanssi: Hyppään tanssaan kultani kanssa. (aikuinen säestää tamburiinilla rytmiä laulun ohessa) TASA – & KOLMIJAKOINEN RYTMI
- seurataan johtajaa laulu: piirissä lauletaan ja liikutaan. Yksi lapsi seisoo keskellä kapuloiden kanssa. Kun laulu loppuu, hän soittaa tietyn rytmin kapuloilla ja ojentaa kapulat jollekin piirissä seisovalle lapselle. Tämä koittaa toistaa saman rytmin ja on vuorossa seuraavana keksiä oma rytmi. SOITTAMINEN , RYTMI

Liite 4. Arviointilomake henkilökunnalle kehittämishankkeesta

MUSIIKKIKASVATUSSUUNNITELMAN KEHITTÄMISPROSESSI

- ARVIOINTILOMAKE PÄIVÄKOTI SINIKELLON HENKILÖKUNNALLE

AIHEKOHDAT:	HYVÄ	KOHTALAINEN	HEIKKO
<u>mahdollisuus vaikuttaa musiikkikasvatussuunnitelman luomisprosessissa</u> (kysely henkilökunnalle, suunnitelman lukeminen & kommentointi ennen lopullista versiota)			
<u>musiikkikasvatussuunnitelman tutuksi tekeminen henkilökunnalle ja lapsille</u> (suunnitelmasta kertominen iltapalaverissa, koko talon yhteinen musiikillinen puistotapahtuma, laulutunnit)			
<u>musiikkikasvatussuunnitelman rakenne</u> (ymmärrettävyys, kieli ja ulkoasu)			
musiikkikasvatussuunnitelman sisällön toimivuus kohderyhmän näkökulmasta <u>(lapset, henkilökunta)</u>			
<u>musiikkikasvatussuunnitelman hyödynnettävyys omassa työssä</u>			
<u>yhteistyö</u>			